

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Osobnost a dílo Amose Oze

Kristýna Vlachová

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra blízkovýchodních studií

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Blízkovýchodní studia

Bakalářská práce

Osobnost a dílo Amose Oze

Kristýna Vlachová

Vedoucí práce:

Mgr. Věra Tydlitátová, Th.D.

Katedra blízkovýchodních studií

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014

Obsah

1	ÚVOD.....	5
2	ŽIVOTOPIS.....	6
2.1	RODINA.....	6
2.2	DĚTSTVÍ.....	15
2.3	KIBUC.....	20
3	AMOS OZ – SPISOVATEL.....	27
3.1	DÍLA PŘELOŽENÁ DO ČEŠTINY.....	30
4	FANATISMUS.....	33
4.1	OZOVA CHARAKTERISTIKA FANATIKA.....	34
4.2	ZPŮSOBY OBRANY PROTI FANATISMU.....	35
5	IZRAELSKO-PALESTINSKÁ OTÁZKA.....	38
5.1	ÚČEL PŘEDSTAVIVOSTI V IZRAELSKO-PALESTINSKÉM KONFLIKTU.....	38
5.2	ŘEŠENÍ KONFLIKTU.....	40
5.3	OBSAZENÁ ÚZEMÍ.....	41
5.4	OTÁZKA PALESTINSKÝCH UPRCHLÍKŮ.....	42
5.5	PROJEVY FANATISMU V IZRAELSKO-PALESTINSKÉM KONFLIKTU.....	42
6	ZÁVĚR.....	44
7	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	46
7.1	PRIMÁRNÍ ZDROJE:.....	46
7.1.1	<i>Bibliografie:</i>	46
7.1.2	<i>Elektronické zdroje:</i>	47
7.2	SEKUNDÁRNÍ ZDROJE:.....	49
7.2.1	<i>Bibliografie:</i>	49
7.2.2	<i>Elektronické zdroje:</i>	50
8	SUMMARY.....	53

1 Úvod

Mým tématem bakalářské práce se stal popis osobnosti izraelského spisovatele Amose Oze a jeho stěžejních děl. Toto téma jsem si vybrala především proto, že považuji autorova díla za, v literárním světě, velmi významná, avšak běžným českým čtenářem neprávem opomíjená. Účelem mé práce je nastínit literátovu osobnost v souvislosti s jeho rodinnými kořeny, zásadními okamžiky jeho života i současnými aktivitami. Dále pak představit Oze jako spisovatele společně s jeho hlavními díly a nakonec poskytnout ucelený pohled na jeho názorové postoje v oblasti Izraelsko-Palestinského konfliktu.

Pro vyobrazení jeho osoby my bude stěžejním pramenem jeho vzpomínkový román *„Příběh o lásce a tmě“*, který podává svědectví o jeho předcích, mládí i dospívání. Problémem této knihy je ale fakt, že ji sám Oz nepovažuje za čistou autobiografii a přiznává, že některá vyprávění jsou poupravená či smyšlená. Hlavní postavy a události však zůstávají pravdivými.¹ Proto jsem se rozhodla toto dílo použít jako jakousi „osnovu“ pro vypracování jeho životopisu a především pro popsání Amosových prarodičů. Fakta o jeho rodičích, mládí a dospívání, se vynasnažím doložit i jinými zdroji, například informacemi z rozhovorů, esejů článků a přednášek. Pro ucelenější pohled na autorovo spisovatelské „já“ jsem se rozhodla alespoň z části popsat jeho vztah k jazyku, procesy provázející vznik jeho děl a rozdíl mezi politickým psaním a prózou. Jako příklad jeho tvorby uvedu pouze knihy přeložené do českého jazyka a to pro jejich nejsnazší dostupnost českému čtenáři. V závěrečné pasáži mé práce se pokusím co nejlépe vystihnout hlavní body Ozova politického myšlení a jeho postojů k Izraelsko-Palestinské otázce, přičemž shrnu jeho úvahy o fanatismu, jeho projevech a způsobu oslabení. Při zpracovávání těchto dvou kapitol budu vycházet především ze sbírek esejů *„Jak vyléčit fanatika“* a *„Mír láska a kompromis“*, které opět doplním autorovými monology, esejí a interview.

¹ ŠIMŮNKOVÁ, Tereza. *Zvu své drahé mrtvé na koláč, říká izraelský spisovatel Amos Oz.*

2 Životopis

2.1 Rodina

Amos Oz se narodil v Jeruzalémě 4. 5. 1939, jako Amos Klausner², do rodiny evropských přistěhovalců Jehudy Arje Klausnera a Fani Klausnerové, rozené Musmanové. Klausnerovi, rodina Ozova otce, pocházeli z malé Litevské vesnice Olkieniki, která ležela blízko Vilna. Odtud se kvůli nepříznivé životní situaci později odstěhovali do ukrajinské Oděsy, kde od svých čtyř let vyrůstal Ozův dědeček Alexander Ziskind Klausner.

Podle Ozova popisu byl v dětství Alexander neposlušný a náladový. Místo učení se raději potuloval v lesích a loukách, byl to snílek fascinovaný okolním světem. Ve svém okolí byl velmi oblíbený, především pro svou laskavost a veselost. Školu opustil již v patnácti letech a svůj zájem soustředil do obchodování a četby knih. Byl to velký elegán, dbal na svou vizáž a vybrané způsoby chování, naučil se tančit a být dobrým společníkem. Bedlivě pozoroval Oděské dění a neváhal si zaznamenat své dojmy prostřednictvím krátkých básní, psaných v ruštině. Ve verších se často vyznával ze snů o Sionu, krásách Jeruzaléma a hebrejštiny. Podle Oze, se Alexander nikdy nenaučil pořádně hebrejsky a používal tzv.: „*svou vlastní verzi tohoto jazyka, která porušovala všechna pravidla*“.³ Jako příklad Oz uvádí text na pohlednici, kterou obdržel od svého dědy: „*Vnoučata a pravnoučata nejmilejší moje, moc a moc vás scházím. Moc a moc vás chci všechny vydět.*“⁴

Alexander měl dva bratry a tři sestry. Nejstarší z bratrů se jmenoval Josef a byl pravým opakem bohémského Alexe. Od útlého dětství prahnul po vědění a přitahovalo ho studium hebrejštiny, byl pilný a nadaný.⁵ Již v devatenácti letech publikoval svůj první článek. Studium započal v Oděse, poté co bylo univerzitní vzdělání Židům v Rusku odepřeno, odešel do německého Hilderbergu, kde studoval semitské jazyky a orientalistiku. Po ukončení univerzity se vrátil zpět do Oděsy, kde působil jako učitel a

² Citováno z: The University of Melbourne , *Amos Oz: Biography*.

³ OZ, Amos (2009), *Příběh o lásce a tmě*, s. 87.

⁴ Tamtéž. s. 87.

⁵ Tamtéž. s. 85.

šéfredaktor měsíčníku hebrejské kultury.⁶ Prosadil se díky svému kontroverznímu životnímu dílu o Ježiši Nazaretském, kde vyjadřuje svoje přesvědčení, že byl Ježíš celý život židem a nikdy nenabídl podněty k založení nové víry.⁷ Roku 1919 emigroval z Ukrajiny do Jeruzaléma, kde zastával post předsedy katedry hebrejské literatury na Hebrejské univerzitě. V prvních prezidentských volbách v Izraeli⁸ se dokonce ucházel o post hlavy státu proti Chajimu Weizmannovi⁹. V mládí Amos svého strýce Josefa velmi obdivoval a to zvláště proto, že obohatil slovní zásobu hebrejštiny o několik nových slov, jako je například košile, tužka nebo skleník. Amos o něm říká že: „*Člověk, který má schopnost vymyslet nové slovo a vpravit ho do krevního oběhu jazyka, pro mě stojí jen o stupínek níže než Stvořitel světla a tmy.*“¹⁰

Zatímco Josef v Oděse poctivě pracoval na svém vzdělání a kariéře, mladý, sedmnáctiletý, Alexandr se seznámil se svou budoucí ženou a Ozovou babičkou Šlomit Levinovou. Podle Ozových záznamů to byla statná, elegantní žena, která měla zálibu v pěkných věcech, snila o přátelství s umělci a slavnými lidmi a toužila žít kulturním životem.¹¹ Láska mladého páru se ale v jeho okolí nesečkala s kladným ohlasem. Šlomit byla o osm nebo devět let starší než Alexander, který navíc neměl žádné působivé vzdělání ani lukrativní zaměstnání a navíc to byli bratranec a sestřenice. A tak se dvojice rozhodla opustit své rodné město a odstěhovat se do New Yorku, kde se nakonec u místního rabína vzali.¹² Asi po dvou letech se vrátili zpět do Oděsy, čímž opět způsobili u tamní veřejnosti velký rozruch, protože to byl na tehdejší dobu krok velmi neobvyklý a zvláštní. Když se jich Amos vyptával, proč se k návratu rozhodli, nikdy se mu nedostalo uspokojivé

⁶ OZ, Amos (2009), *Příběh o lásce a tmě*, s. 60-61.

⁷ KLAUSNER, Joseph (1997), *Jesus of Nazareth.: His life, Times and teaching.*

⁸ První Izraelské volby do Knesetu se konaly 25.1.1949. Nová vláda zvolila 1.2.1949 za prvního prezidenta Chajima Weizmanna. . ČEJKA, Marek (2011), *Dějiny moderního Izraele.* s.256

⁹ Chajim Weizmann, narozen v Bělorusku r.1874, zemřel v Izraeli r.1952. Vystudoval chemii na univerzitách v Německu a Švýcarsku. Do světa vědy přispěl vynálezem syntetické výroby acetonu, díky čemuž získal kontakty s britskými politiky, kterých později využil při formování Balfourovy deklarace. Politickým smýšlením byl sionista. Od roku 1920 stál v čele světové sionistické organizace. Byl prvním Izraelským prezidentem v letech 1949-1952. ČEJKA, Marek (2007), *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu.* s.294. NEWMAN, Ja'akov a Gavri'el SIVAN (1992), *Judaismus od A do Z: slovník pojmů a termínů.* s.182.

¹⁰ OZ, Amos (2009), *Příběh o lásce a tmě*, s. 61.

¹¹ Tamtéž s. 89.

¹² Tamtéž s. 90.

odpovědi. Babička většinou odpovídala že: „*V Americe bylo příliš mnoho lidí na tak malou zemi. ... Nic se nám tam nelíbilo. Bylo tam plno koní a Indiánů.*“¹³

Babička Šlomit byla velkou milovnicí literatury a knih a to natolik, že jak píše Oz: „*proměnila svůj dům v Oděse v literární salon*“¹⁴, kde se pravidelně setkávali spisovatelé, básníci a ostatní společensky atraktivní lidé, kteří zde se zapálením zabředávali do vášnivých polemik na různá témata.

V Oděse se Alexandrovi a Šlomit narodili dva synové. David, kterému říkali Zjusa a Arje. Protože si babička Šlomit zoufale přála mít dceru, svého druhého syna oblékala až do osmi let do dívčích šatů, nechala mu narůst dlouhé vlasy a oslovovala ho „*Ljonička*“.¹⁵ Po roce 1921, kdy se o převzetí Oděsy pokoušelo sovětské Rusko, se přestěhovala rodina Klausnerových do Polského Vilna, kde se Alexander dál věnoval obchodu a vydělané peníze investoval do vzdělání svých dvou synů. Ti nejprve navštěvovali sionistickou mateřskou školku, kde se naučili hebrejsky, chodili do hebrejské školy, poté se v klasickém gymnáziu naučili ovládat řečtinu, latinu, polštinu, francouzštinu a němčinu. Po dokončení bakalářského studia na universitě ve Vilně¹⁶, kde navštěvovali katedru evropské literatury, uměli anglicky a italsky. Později si Ozův otec rozšířil znalost jazyků v Izraeli, na Hebrejské univerzitě na Mount Scopus¹⁷, kde studoval na katedře semitských jazyků arabštinu, aramejštinu a klínopis. Po absolvování univerzity dostal Ozův strýc David místo lektora literatury. Arje, Ozův otec, měl v úmyslu svého bratra následovat, ale antisemitské smýšlení tehdejšího Polska se mu stalo nepřekonatelnou překážkou.¹⁸

Navzdory všeobecnému okouzlení Evropou, lásce k evropské literatuře, jazykům a umění, které sdíleli oba Ozovy prarodiče, snil dědeček Alexander o své „*biblické domovině*“, o Palestině. Zapáleně citoval Vladimíra Žabotinského¹⁹, nenechal si ujít

¹³ OZ, Amos (2009), *Příběh o lásce a tmě*, s. 91.

¹⁴ Tamtéž s. 94.

¹⁵ Tamtéž s.93.

¹⁶ Univerzita byla založena roku 1579 jako jediná vysoká škola v Litvě. V době, kdy ji navštěvovali bratři Klausnerovi, převzalo její správu Polsko. Citováno z: Vilnius University: *History*

¹⁷ Hebrejská univerzita v Jeruzalémě vznikla roku 1918 a roku 1925 byla oficiálně otevřena. Jedná se o druhou nejstarší vysokou školu v Izraeli. V současnosti ji tvoří čtyři kampusy, z nichž nejstarší leží na Mount Scopus. Citováno z: The Hebrew University of Jerusalem: *About. The Hebrew University of Jerusalem*

¹⁸ OZ, Amos (2009), *Příběh o lásce a tmě*, s. 99.

¹⁹ Vladimír Žabotinskij narozen na Ukrajině r. 1880, zemřel v USA r.1940. Představitel revizionistického sionismu. Jeho hlavním úsilím bylo vytvoření židovského státu. Velký význam viděl v národní soudržnosti a nadřazenosti vůči Arabskému obyvatelstvu. Nebyl příznivě nakloněn levicového křídla sionismu. Na základě

žádnou zmínku o dění v Palestině a dokonce o své vysněné zemi psal i opěvné verše v ruštině. V době, kdy začalo být téměř neslučitelné být Židem a žít ve Vilně, se rodina Klausnerových rozhodla k emigraci. Šlomit se bránila odjezdu do Palestiny, protože si pro svůj budoucí život představovala místo „o něco méně asijské“ a „o něco více Evropské“, ale po několika neúspěšných žádostech o povolení k vystěhování do Evropských zemí, se roku 1933 přestěhovala se svým mužem Alexandrem a mladším synem Jehudou Arjem do Palestiny. Starší David, který se mezitím oženil a měl syna Daniela, zůstal nadále ve své milované Evropě, díky čemuž byl i se svou rodinou později zavražděn.²⁰

Po příjezdu do Palestiny se stala babička Šlomit doslova posedlou čistotou. Podle Ozových slov pojala podezření o nečistotě zdejší země již bezprostředně po vylodění, kdy se „zdešeně rozhlédla a vyslovila slavnou větu: *Levanta je plná mikrobů*“. Zdejší prostředí ji připadalo natolik „nečisté“, že se uchýlila k několika „antibakteriálním“ rituálům, do kterých zapojila i svého muže. Oz situaci vykresluje takto: „*Myslím, že už nazítří přikázala ubohému dědečkovi to, co mu přikazovala každý příští den jejich života v Jeruzalémě: vstát v pět nebo v šest ráno, důkladně po bytě rozprášit chemický prostředek proti mikrobům, potom vyklepat matrace. Vzpomínám si, jak si dědeček po všechny ty roky mého dětství vyléval zlost nebo nespokojenost na matracích, do kterých rozlíceně tloukl.*“²¹ V Jeruzalémě si Klausnerovi pronajali byt ve čtvrti Kerem Avraham²² v Ámosově ulici, kde později, během svých studií na Hebrejské univerzitě, pobýval jejich syn Arje. Šlomit a Alex se v té době přestěhovali do menšího bytu v Pražské ulici,²³ kde pokračovali ve své zálibě setkávat se s přáteli nad šálkem kávy a perlami ze Šlomit kuchyně. I nadále se zde probíralo aktuální dění, ale především se kritizovala Strana Práce, její vůdčí tváře a kibucy, které přítomní pokládali za: „*nebezpečné bolševické buňky, plné nihilistických, volnomyšlenkářských anarchistů, kteří šířili nestoudnost a znesvěcovali vše, co bylo národu*

jeho myšlenek byla vytvořena vojenská organizace Irgun. . ČEJKA, Marek (2007), *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. s.42

²⁰ OZ, Amos (2009), *Příběh o lásce a tmě*, .s. 102-104.

²¹ Tamtéž. s. 30.

²² Čtvrť byla založena roku 1855 na území vinice s názvem Kerem Avraham. Právě zde byly vybudovány jedny z prvních domů, nacházející se za zdí Starého města. Citováno z: LEWIS, Ari. *Kerem Avraham*

V době kdy zde bydleli Klausnerovi byla čtvrť nová a upravená. Pozůstatky vinice tvořily réva a fíkovníky v zahradách místních obyvatel. OZ, Amos (2009), *Příběh o lásce a tmě*, s.116.

²³ OZ, Amos (2009), *Příběh o lásce a tmě*, s. 119.

*svaté, příživníků vypasených na úkor veřejnosti a chamtivců, kteří okupovali národ o půdu“.*²⁴

Ani v Palestině Alexander neztratil nic ze svého šarmu, dál s radostí korzoval v ulicích Jeruzaléma, elegantní a zdvořilý. Obživu si zajišťoval malým obchodováním s evropskou módou a textilem. To ho ale příliš netěšilo. Nejvíce ho přitahovala láska a obdiv všeho krásného. Toužil po společnosti žen, jež by ho doprovázely na nejrůznějších „cestách za krásou“. Ale Šlomit s ním měla jiné úmysly. Pečlivě si Alexandra hlídala, a on jí v tom nebránil. Když bylo Alexandrovi 77, zemřela čistotou posedlá Šlomit ve vaně, během jedné ze svých každodenních očistných koupelí v horké vodě. Ve sbírce esejů „*Mír láska a kompromis*“ věnoval autor kapitolu „*Skutečná příčina smrti mé babičky*“, právě této události. Vykresluje zde dva náhledy na příčinu její smrti. Podle odborného názoru byl příčinou smrti infarkt, způsobený přílišnou teplotou koupele. S tímto tvrzením se ale Amos odmítá spokojit, a vyslovuje přesvědčení, že úmrtí Šlomit způsobila obsedantní posedlost čistotou. S touhou dobrat se pravdivého verdiktu se pouští do polemiky o skutečném důvodu babiččina skonu, přičemž vystavuje své dvě varianty různým úhlům pohledu, a to z historického, filozofického, literárního a lingvistického hlediska²⁵. Alexander svou ženu přežil o dvacet let, během kterých si vynahradil vše, co mu manželství odjíralo. Jak zmiňuje Oz: „*Pár měsíců po babiččině smrti rozkvetl dědův milostný život bouřlivým a báječným způsobem.*“

Ozovi předkové z matčiny strany pocházeli z malé vesnice, ležící v blízkosti ukrajinského města Rovno. Zprávu o jejich osudech Oz začíná vyprávěním o svém pradědovi, Efraimu Musmanovi, který se ve třinácti letech oženil, aby se vyhnul službě v carské armádě, s dívkou Chajou-Dubou. V dospělosti s ní měl pět dětí. Chaja ale zemřela velmi mladá, a tak si Efraim našel novou ženu, také Chaju, která vyhnala Efraimovy děti z domu. A tak Ozův dědeček, Naftali Hertz, Efraimův nejstarší syn, odešel v pouhých dvanácti letech do učení na statek, patřící bezdětné kněžně. Projevil se jako velmi bystrý, chytrý a zábavný, díky čemuž si získal kněžniny sympatie. Ta po nějaké době nechala vybudovat nový mlýn a teprve sedmnáctiletého Naftaliho pověřila jeho správou. Schopný Hertz se nakonec stal sám jeho majitelem²⁶.

²⁴ OZ, Amos (2009), *Příběh o lásce a tmě*, s.105.

²⁵ OZ, Amos, (1997), *Mír, láska a kompromis*, s. 30-48.

²⁶ OZ, Amos (2009), *Příběh o lásce a tmě*, s.132-135.

Když bylo Naftalimu dvacet jedna let, oženil se s Itou Gedalijevnou, rozenou Šustrovou a přestěhovali se do Rovna. I přes neslučitelně rozdílné povahy, zůstali, v ne zrovna harmonickém manželství, až do smrti. Ita byla od mládí zvyklá na obdiv a vyžadovala zvýšenou pozornost k její osobě. Zároveň se ale chovala panovačně a rozmazleně,²⁷ zatímco Hertz vždy jednal dobrosrdečně a velkoryse. Měli spolu tři dcery Chaju, Soňu a Ozovu matku Faňu. Jak vyplývá z *Příběhu o lásce a tmě*: „všechny tři matku nesnášely a bály se jí“ a naopak „do svého otce byly každá svým způsobem zamilované“. Všichni mladší členové rodiny říkali Naftalimu „papá“. Podle vzpomínek Ozovy matky je patrné, že to byl: „otcovský, vlídný, přitažlivý muž. Měl tmavou pleť, jasně modré oči, v nichž se skrýval úsměv.“²⁸ Byl ochotný lidem odpustit všechno, kromě krutosti. Ozovi vyprávěla jeho teta Soňa o otci následující: „Byl skoro komunista. Svého otce Efraima, nechával jíst vidličkou a nožem na bílém ubrousku u stolu v kanceláři mlýna, zatímco sám seděl s dělníky u kamen a jedl s nimi rukama. ... Jedli na novinách rozložených na podlaze.“ A dále: „Den před začátkem svátků dal papá každému dělníkovi pytel mouky, láhev vína a pár rublů. Ukazoval při tom na mlýn a říkal: „Nu, tohle všechno není moje, ale vaše.“ Když se po Velké říjnové socialistické revoluci ocitlo Rovno pod komunistickou nadvládou a všichni kapitalisté byli popraveni, postavili se dělníci z Musmanova mlýna za svého zaměstnavatele a bránili ho slovy: „Soudruhu guvernére, náš Hertz Jefremovič Musman, toho se ani nedotkneš, ani vlásek na hlavě mu nezkřivíš, jasně? Herzt Musman – on náš batka, otec.“²⁹ Tím mu nejen zachránili život, ale sovětská správa dokonce jmenovala Hertze správcem mlýna.

Mezitím navštěvovaly sestry Musmanovy základní školu a gymnázium, které byly pod správou židovské vzdělávací organizace Tarbut.³⁰ Maturitní vysvědčení získaly Chaja i Faňa po roce studií na soukromé škole v Polsku, odkud obě odjely studovat na

²⁷ OZ, Amos (2009), *Příběh o lásce a tmě*, s. 138.

²⁸ Tamtéž s. 139.

²⁹ Tamtéž s. 147.

³⁰ Sionisticky orientovaná kulturní a vzdělávací organizace, fungující zejména v meziválečném období (tzn. 1918 – 1935). Zaštiťovala několik mateřských, základních a středních škol ve východní Evropě, zejména v Polsku. Publikovala také učebnice a periodika. Výuka zde probíhala v hebrejštině. Citováno z: Jewish virtual library, *Tarbut*.

³¹ OZ, Amos (2009), *Příběh o lásce a tmě*, s. 141.

univerzitu do Prahy, protože ve 20. letech 19.stol. bylo v Polsku Židům univerzitní studium znemožněno.³² Od roku 1931³³ zde Faňa navštěvovala hodiny filozofie a historie.

Když byl Amos malý, matka mu vyprávěla příběhy odehrávající se v prostředí Evropských lesů, luk a zasněžených polí, mezi kterými se objevilo i vyprávění o Praze. Jak Oz vzpomíná v jednom ze svých interview: „*Když poprvé přijela z Rovna do Prahy a prošla se po Karlově mostě, připadalo jí, že by mohla jít dál a dál a ten most by nikdy neskončil. Já byl dítě, v Izraeli nemáme řeky. A představa mostu nataženého do nekonečna mě uchvacovala.*“³⁴

Po roce 1931 pohltil Rovno antisemitismus, který se promítl do každodenního života rodiny Musmanových. Tíživou situaci ještě více prohloubila inflace, díky níž se ocitly Hertzovy obchody v krizi a jeho našetřené peníze pozbyly významu. Díky tomu se musely obě sestry z Pražských studií vrátit. Hertz a Ita prodali veškerý svůj majetek a s dcerou Chajou roku 1933 emigrovali do Palestiny. Neměli moc peněz a tak zde žili v „*pronajaté chatrči pokryté térovým papírem*“. Naftali začal pracovat ve zdejší pekárně a později si vydělával rozvozem chlebů a stavebních materiálů, které dopravoval koňským povozem. Práce mu vyhovovala protože, jak píše Oz: „*viděl všechno jako proletář.*“ a „*těšila ho vůně stáje, sena, postroje a pytle s ovsem.*“³⁵. Když byl Amos malý, občas dědu při práci doprovázel.³⁶

Ozova matka Faňa přijela do Palestiny o rok později, než její rodina³⁷ a zapsala se na Hebrejskou univerzitu, pod hebrejskou variantou svého jména *Rebeka*, aby dokončila studium historie a filozofie, kterým se začala zabývat již v Praze³⁸ V díle *Příběh o Lásce a tmě* Oz uvádí, že jeho matka používala různá jména, například v některých dokumentech se vyskytuje jako *Cipora*, v jiných jako *Fejga* a v rodinném kruhu byla oslovována jako

³² OZ, Amos (2009), *Příběh o lásce a tmě*, s.159.

³³ KLEVISOVÁ,Naďa, *Amos Oz: Je lehčí milovat lidstvo než vlastního souseda.*

³⁴ SIMŮNKOVÁ, Tereza. *Zvu své drahé mrtvé na koláč, říká izraelský spisovatel Amos Oz.*

³⁵ OZ, Amos (2009), *Příběh o lásce a tmě*, s .170.

³⁶ Tamtéž s .150.

³⁷ KLEVISOVÁ,Naďa, *Amos Oz: Je lehčí milovat lidstvo než vlastního souseda.*

³⁸ OZ, Amos (2009), *Příběh o lásce a tmě*, s .170.

Faňa.³⁹ V době studií obývala jeden pokoj, v Sofonjášově ulici, spolu se dvěmi studentkami, které pocházely taktéž z Rovna.

V té době se seznámila se svým budoucím manželem a Ozovým otcem Arjem se kterým se pak roku 1938 vzali. Po svatbě se přestěhovali do většího bytu v Ámosově ulici. Za nějaký čas se jim narodil malý Amos Klausner.⁴⁰ V té době neměli moc peněz, Ozova matka se živila tím, že občas dávala soukromé hodiny nebo upravovala gramatiku a stylistiku v odborných člancích. Jindy byla doma a dny trávila domácími pracemi nebo čtením románů či lyrické poesie.⁴¹ Žila samotářským životem. Společnost jí tu a tam dělaly její přítelkyně z Rovna. Jeruzalém pro ni nebyl nijak přitažlivý. Nezajímala ji politika ani společenské dění. Byla ale velmi zaujata utajenými stránkami lidských duší.⁴² „*Šaty, předměty, účesy a nábytek matku zajímaly pouze jako klíčové dírky kterými mohla nahlížet do vnitřního života druhých. ... Tajemství jiných lidí ji fascinovalo, ne však jako drby – kdo se líbí komu, kdo s kým chodí, kdo si co koupil, ale jako by studovala složení kamínků v mozaice nebo dílky velké skládačky.*“⁴³ Sama měla poměrně nešťastnou osobnost, pro jejíž vyjádření budou asi nejvhodnější sama Ozova slova: „*Matka žila podle romantického kánonu, sebezpytovného melancholického jídelníčku samoty v mollové tónině, prosycené utrpením zklamaných, oduševnělých vyvrženců, jež vydávalo neurčité podzimní vůně dekadentního konce devatenáctého století.*“⁴⁴ Snad možná proto nalézala zalíbení zejména v romantické literatuře. Dalo by se říct, že pro ni knihy byly nejlepšími přáteli. Dokazuje to věta, kterou jednoho dne řekla Amosovi: „*I když se knížky časem mění stejně jako lidé, rozdíl je v tom, že zatímco lidé nechají člověka na holičkách, když už jim neskýtá žádnou výhodu, potěšení, prospěch nebo alespoň dobrý pocit, knížka jej nikdy neopustí.*“⁴⁵

Ozův otec, který v té době usiloval o magisterský titul na Hebrejské univerzitě, byl zaměstnán v oddělení periodik Národní knihovny⁴⁶ a v noci psal odborné knihy o

³⁹ OZ, Amos (2009), *Příběh o lásce a tmě*, s.129.

⁴⁰ Tamtéž s .181-182.

⁴¹ Tamtéž s.242.

⁴² Tamtéž s.241.

⁴³ Tamtéž s.242

⁴⁴ Tamtéž s.222.

⁴⁵ Tamtéž s. 243.

⁴⁶ Národní knihovna Státu Izrael byla založena roku 1892, jako Židovská národní a univerzitní knihovna se sídlem na hoře Skopus. Jejím úkolem je shromažďovat veškerou literaturu vztahující se k židovství nebo

literatuře. Byl naprosto pohlčen touhou po vědění. Ve volném čase se nepřetržitě vzdělával v historii a literatuře.⁴⁷ Odmalička byl jeho vzorem strýc Josef, který byl, během studia v Jeruzalémě, i jeho vyučujícím profesorem. Otec vnímal jako úděl svého života stát se profesorem, objevovat nové poznatky a vzdělávat jimi mladé studenty. Přestože, jak říká Oz, jeho otec „patřil k nejlepším studentům“ strýce Josefa a byl skutečným odborníkem pro svůj obor, nikdy mu nebylo umožněno přednášet.⁴⁸ Oz v „*Příběhu o lásce a tmě*“ polemizuje o tom, zda to bylo zapříčiněno nepříliš zvučným jménem univerzity ve Vilně, odkud jeho otec vlastnil bakalářský titul a nebo že byl Izrael v té době doslova „přeplněn“ profesory a učiteli.⁴⁹ Ani Arjův strýc si svého talentovaného synovce nevybral jako pomocného asistenta, kterého tento neúspěch provázel v mysli celý život. Strýcovo jednání si vysvětloval tím, že se obával pomluv v okolí, které by zřejmě vyvstaly, kdyby zmíněnou práci svěřil právě svému příbuznému.⁵⁰

Oba Amosovi rodiče již od mládí snili o životě v Palestině. Představovali si ji jako zemi, kde se jejich naděje a sny stanou skutečnými. Oz se domnívá, že jeho matka si sebe v zemi Izraelské vykreslovala jako „tvůrčí učitelku na vesnické škole, která bude ve volném čase psát lyrickou poesii nebo citlivé symbolické příběhy“ a bude obklopená „jemnými umělci, jimž se člověk odhalí až na dřevě a vyjeví svoje skutečné pocity.“⁵¹ Podle Oze otec zřejmě očekával, že se stane „jeruzalémským učencem, smělym průkopníkem obnovy hebrejského ducha, důstojným dědicem Josefa Klausnera.“⁵²

izraelské tématice. Roku 1948, kdy byl během války za nezávislost odříznut od Jeruzaléma univerzitní areál na hoře Skopus, se knihovna přemístila do Jeruzaléma. Nejprve do budovy Terra Sancta a od roku 1952 sídlí v areálu univerzitního kampusu Givat Ram. Citováno z: The National Library of Israel: *Past, Present, Future*.

13. dubna 1948 putoval na horu Skopus konvoj zdravotníků a univerzitního personálu, kteří se starali o chod odříznuté nemocnice Hadasy a střežili universitu. Průvod byl napaden Araby a většina jeho účastníků byla zavražděna. Zajímavostí je, že se měl konvoje účastnit i Ozův otec Arie Klausner, aby zamkl archiv knihovny. Před téměř jistou smrtí ho zachránila horečka, kterou dostal večer před cestou a díky níž nemohl jet. OZ, Amos (2009), *Příběh o lásce a tmě*, s.320

⁴⁷ OZ, Amos (2009), *Příběh o lásce a tmě*, s.224.

⁴⁸ Tamtéž s.121.

⁴⁹ Tamtéž s.224.

⁵⁰ Tamtéž s.121.

⁵¹ Tamtéž s.223.

⁵² Tamtéž s.223.

2.2 Dětství

Malý Amos Klausner byl jedináček, a tak na něm spočinulo břemeno realizace nesplněných tužeb svých rodičů. Již odmalička s ním probírali témata, na tehdejší dobu ne zrovna úměrná jeho věku. Matka mu vyprávěla fantastické tajuplné pohádky a příběhy týkající se, mimo jiné, duševního života lidí i zvířat. Otec zase Oze zasvěcoval do židovské historie, tajemství vesmíru a anatomie.⁵³ Oz byl velmi vnímavé a talentované dítě. Rodiče rozhodně neotáleli s jeho vzděláváním a jejich cílem bylo, aby se Amos naučil číst, ještě než začne navštěvovat první třídu. Jak sám píše „*rodiče se předháněli v lichotkách a úplatcích, aby mě přiměli naučit se písmena*“, což bylo ale zbytečné, protože jejich zvědavý syn byl písmeny okouzlen natolik, že jak říká „*mu do hlavy naskákala sama*.“⁵⁴ Umění číst z něho okamžitě udělalo vášnivého čtenáře. Četl doslova vše co mu přišlo pod ruku, noviny, historické romány a dokonce i „*Rady pro důchodce v případě chřipky*“⁵⁵ Ačkoli byli oba Ozovi rodiče velmi lingvisticky zdatní, otec aktivně ovládal deset jazyků a pasivně šestnáct a matka ovládala přibližně osm jazyků, se synem mluvili pouze hebrejsky. Svoji rodnou ruštinu používali jen mezi sebou a to v případě hovoru, jehož význam měl zůstat Amosovi utajen. Další evropské jazyky byly jejich synovi zapovězené. Klausnerovi se totiž obávali, že když Amos některému z nich porozumí, probudí se u něho touha navštívit Evropu, která pro ně byla symbolem nebezpečí.⁵⁶

V dětství Klausnerovi po Amosovi vyžadovali, aby se při návštěvách, stal jakýmsi „*dětským prorokem*“, který jim díky své čisté, okolím světem ještě nepoznamenané duši, sdělí nějaké „*spontánní znamení z nebes*“, a tím jim pomůže nalézt řešení jejich rozepře. V *Příběhu o lásce a tmě* o tom autor píše: „*Mým úkolem bylo pronést nějaký neurčitý, dvojsmyslný zralý výrok neodpovídající mému věku, záhadnou větu složenou z útržků myšlenek, které jsem slyšel od dospělých dal dohromady a dobře promíchal, něco co se dalo vykládat tak i onak*“. Časem Oz dokonce odhalil účinné formule, které zaručí jeho proroctví úspěch. Bylo to například příslovce „*v životě*“, které zvýšilo svoji účinnost ve spojení s nějakým „*neurčitým přirovnáním*“, např.: „*K životu patří ráno a večer, jako léto*

⁵³ OZ, Amos (2009), *Příběh o lásce a tmě*, s. 225.

⁵⁴ Tamtéž s.224.

⁵⁵ Tamtéž s.245.

⁵⁶ GUPPY, Shusha, *The Art of Fiction No. 148*.

a zima.⁵⁷ Amosovi plnění této role nevadilo, právě naopak. Díky svému výroku se těšil z trojí odměny – naplňovalo ho zaujetí dospělých, čekajících na jeho slova, uspokojovala ho role „soudce mezi dospělými“ a cítil se být velmi velkorysým, protože jak říká „Byli žízniví a potřebovali mě a já jim dával, po čem toužili.“⁵⁸ Amos byl svými rodiči velmi obdivován. Často o sobě slýchal že je „výjimečné dítě“ nebo „opravdu nevšední“, díky čemuž být „obyčejným dítětem“ vnímal jako největší prohru a ponížení. Jak sám dokládá v *Příběhu o lásce a tmě*: „Lépe se stát toulavým psem, mrzákem nebo duševně zaostalým, dokonce i děvčetem, jen když nebudu obyčejné dítě“.⁵⁹

I přes velkou pozornost rodičů, byl Oz dítětem samotářským, které rádo vyhledávalo společnost knih. Dokonce si přál, aby se on sám stal knihou. Bylo to během posledních let britského mandátu v Palestině⁶⁰, kdy byl večer na Jeruzalém uvalen zákaz vycházení. Všichni obyvatelé se museli po osmé hodině večerní zamknout ve svých domovech a jediným lékem na překonání stísněných pocitů jim byly knihy, nebo papír a tužka. Důvodem Ozovy touhy po proměně v knihu byl strach z pomíjivosti vlastního bytí. Uvažoval o tom, že zabránit existenci knihy je o mnoho těžší než ukončit život člověka, protože: „existovala slušná naděje, že se alespoň jeden výtisk zachová“⁶¹. Mohlo by se zdát, že byl Amos odjakživa předurčen ke své budoucí profesi spisovatele, a že ho nikdy nenapadlo být někým jiným. Přestože si on sám, v pěti letech, na dveře pokojíčku připnul vizitku s nápisem „Amos Klausner spisovatel“, v té době netoužil po ničem jiném, než se stát hasičem.⁶²

Po vzoru dědečka Alexe a strýce Josefa, byl i Ozův otec Arje vyznavačem revizionistického sionismu Chajima Weizmanna a strany Cherut Menachema Begina⁶³.

⁵⁷ OZ, Amos (2009), *Příběh o lásce a tmě*, s.226.

⁵⁸ Tamtéž s.227.

⁵⁹ Tamtéž s.231.

⁶⁰ Britský mandát Palestina, bylo území, které bylo na Pařížské mírové konferenci roku 1919 přiděleno do správy Velké Británie. Zahrnovalo území dnešního Izraele, Jordánska a Palestiny. Mandátní správa skončila roku 1948 vznikem Izraele. LEWIS, Bernard (1997), *Dějiny blízkého východu*. s.303 – 319.

⁶¹ OZ, Amos (2009), *Příběh o lásce a tmě*, s.262.

⁶² Tamtéž s.238.

⁶³ Menachem begin narozen v Bělorusku r.1913, zemřel v Izraeli r.1992. Stoupenec revizionistického sionismu. Zakladatel strany Cherut. Během funkce premiéra, kterou zastával v letech 1977-1983, se zasloužil o uzavření mírových dohod s Egyptem, uzavřených v Camp Davidu roku 1978. ČEJKA, Marek (2007), *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. s.57

Stejně jako Alex a Josef byl zapáleným obdivovatelem Vladimíra Žabotinského a Šaula Černikovského, které se ani jeden z mužů nezdráhal nahlas přednášet⁶⁴. Všichni tři byli zarytými odpůrci Ben Gurionovy⁶⁵ Strany práce, socialismu a kibuců.⁶⁶ I Amos byl v dětství pohlcen národním zápalem. Jak sám říká „*vzrušovaly mě potoky krve, půda, oheň a ocel. Znovu a znovu jsem si představoval svou hrdinskou smrt na bojišti a zármutek a pýchu svých rodičů.*“⁶⁷ Zlom v jeho smýšlení nastal během jedné z Beginových přednášek, na kterou ho vzal jeho dědeček Alexander. Menachem Begin zde ve své řeči, použil výraz, který se dočkal u staršího publika, nesprávného pochopení. Slovo, které v „*hebrejštině moderní generace*“ znamenalo „*zbraň*“, ale ve starší verzi jazyka zastupovalo označení pro „*mužský pohlavní úd*“. Ve chvíli co řečník použil tohle nešťastné slovo, propukl malý Amos v horoucí smích, a tím si od rozzuřeného Alexandra vysloužil vydatný políček. Tím došlo podle Ozových slov k tzv. „*vyhnání z ráje*“. „*Nikdy jsem se už nedokázal znovu stát šťastnou součástí rozvášněného davu ani slepou molekulou v obrovském nadlidském organismu. Vypěstoval jsem si naopak chorobný strach z davů. ... Spojení „krev a oheň“ mi chutná po krvi a je cítit spáleným lidským masem.*“⁶⁸

Než dosáhl Amos školního věku, dávali ho rodiče do mateřské školky a někdy i na hlídání, bezdětné sousedce paní Gatové, které se říkalo „*tetička Gréta*“.

Když přišel čas na výběr školy, byly v okolí domu Klausneových dvě základní školy. První z nich – Dům vzdělání Berla Katznelzona pro děti pracujících⁶⁹, byla silně socialisticky zaměřená. Vedle klasických předmětů, jako je například matematika, hebrejšтина nebo zeměpis se zde kladl důraz na praktické dovednosti, a to zejména v oblasti zemědělské. Dále se zde vyučovala historie socialismu a hlavních principů třídního boje. Třídy tu byly smíšené. Žáci učitelům tikali a ředitel byl pro všechny soudruh. I bible se v této škole interpretovala v proletářském duchu, např.: „*Mladý pasáček David byl odvážným*

⁶⁴ OZ, Amos (2009), *Příběh o lásce a tmě*, s.66.

⁶⁵ Ben Gurion, narozen v Polsku r.1886, zemřel v Izraeli r.1973. Je považován za zakladatele Státu Izrael. Byl stoupencem dělnického sionismu a prvním premiérem Izraele, založil Histadrut, byl vůdcem levicové politické strany Mapaj. ČEJKA, Marek (2007), *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. s.99.

⁶⁶ OZ, Amos (2009), *Příběh o lásce a tmě*, s.105.

⁶⁷ Tamtéž s. 367.

⁶⁸ Tamtéž s. 373.

⁶⁹ Berl Katznelson (1887-1944), představitel dělnického sionismu, redaktor periodika Histadrutu Davar. Prosazoval zachování židovských tradic v dělnických kruzích a v kibucech. Citováno z: Jewish virtual library, *Berl Katznelson*.

*partyzánem v řadách národního hnutí za osvobození Izraelitů od filistínského jarma, ale na stará kolena se proměnil v kolonialistického, imperialistického krále, který dobýval jiné země, podmaňoval si jiné národy, kradl chudákům berany a nemilosrdně vykořisťoval pracující třídu“.*⁷⁰ Druhou možností představovala národně tradicionalistická škola Tachemoni. Byla to škola pouze chlapecká a nosit jarmulku zde bylo povinností. Při oslovování učitelům náležel před přijmením titul „pan“. Školní personál i žáci byli v průběhu vyučování náležitě společensky oděni. Učební osnovy tvořily hlavně tradiční spisy židovských učenců a rabínů, přednes modliteb, texty o židovských tradicích a svátcích, a pak i ostatní běžné předměty.

Protože cesta do obou škol znamenala projít okolo britských kasáren, kde se občas britští vojáci nechovali zrovna přívětivě ke kolemjdoucím židovským obyvatelům, rozhodli se Klausnerovi volbu školy odložit a Amose poslat do „*Říše dětí Isabelly Nachliliové*“, učitelky, která svůj byt vždy dopoledne proměňovala ve školní třídu. Od ní po dokončení první třídy přešel ke druhé z učitelek *Říše dětí*, paní učitelce Zeldě, u níž absolvoval třídu druhou. Paní učitelka Zelda byla jak sám Oz říká „*jeho první láskou*“⁷¹ Po ukončení školy ji chodil navštěvovat ještě celé léto. Trávili spolu čas konverzováním o literatuře, poesii a Zelda mu předčítala ze svých oblíbených knih. Dokonce byla i kritičkou jeho prvních básní. Amos se u ní dočkal velké pozornosti. Jak sám popisuje: „*Byl jsem dítě posedlé slovy. Mluvil jsem nepřetržitě a neúnavně. Ještě než jsem ráno otevřel oči, zahájil jsem proslov, který pokračoval téměř bez přerušení až do chvíle, kdy večer zhaslo světlo, a dokonce i ve spánku. Ale neměl jsem nikoho, kdo by mi naslouchal. ... Jenom paní učitelka Zelda mě poslouchala doopravdy. ... Naslouchala mi pomalu a vážně, jakoby se ode mě dozvídala věci, které ji těší nebo probouzejí její zvědavost.*“⁷² Protože *Říše dětí* byla pouze školou dvouletou, vystala před Klausnerovými opětovná volba mezi dvěma již zmíněnými školami. Přestože pro Amosovu matku byla vhodnější volbou škola socialistická, a to především kvůli jejímu příjemnějšímu vzhledu a smíšeným třídám, shledal Amosův otec, navzdory svému sekulárnímu smýšlení, náboženskou školu jako vhodnější z obou variant. Dům vzdělání se mu jevil jako „*temný zdroj levičářské indoktrinace a proletářského vymývání mozků.*“⁷³

⁷⁰ OZ, Amos (2009), *Příběh o lásce a tmě*, s. 248 – 249.

⁷¹ Tamtéž s.252.

⁷² Tamtéž s. 258.

⁷³ Tamtéž s.249 – 250.

Roku 1947, začal Amos studovat na náboženské škole Tachkemoni, kde se mu dostalo tradičního vzdělání. Prohloubil si zde svou lásku k hebrejštině, ve které začal objevovat stále nová a nová slovní spojení, obraty a archaická slova. Osvojil si zde i základy angličtiny.⁷⁴

Po nějaké době se Klausnerovi přestěhovali na otcovo vysněné místo - do bytu na Ben Maimonově třídě v Rechaveji.⁷⁵⁷⁶

Velkým mezníkem v Ozově životě byla smrt jeho matky. Když mu bylo dvanáct a půl a jí třicet osm, vzala si život, což bral Amos, podle svých slov „*jako zradu*“. „*Opustit znamená zradit. A ona nás opustila. Oba dva. Otce i mě.*“⁷⁷ Po její smrti si s otcem rozdělili úkoly v péči o domácnost. Podle mého úsudku se během této doby jejich vzájemný vztah začal zhoršovat. Jak se Oz zmiňuje: „*Po matčině smrti jsme spolu mluvili téměř výhradně o každodenních záležitostech, politice, nových vědeckých objevech či hodnotách a etice.*“⁷⁸ Propast jejich osobních vztahů dle mého ještě prohloubilo to, že se Amosův otec, asi tak po roce od matčiny smrti, znovu oženil. Oz začal chodit na školu do Rechaveje a jeho studijní výsledky se zhoršily, což vygradovalo tím, že před ukončením deváté třídy přestal chodit do školy.⁷⁹ Z toho, co píše Oz v *Příběhu o lásce a tmě* je patrné, že sled těchto událostí probudil v autorovi, možná již dávno zasetou, touhu vymanit se ze všeho starého a v předchozím životě vstípeného, a tak se rozhodl odejít z Jeruzaléma do kibucu.⁸⁰

⁷⁴ OZ, Amos (2009), *Příběh o lásce a tmě*, s. 341.

⁷⁵ Čtvrť založená roku 1922 Židovským národním fondem. Při její výstavbě byl kladen důraz na vytvoření klidného prostředí, plného zeleně na okraji Jeruzaléma. Většina ulic je pojmenována po slavných básnících a myslitelích židovského původu, kteří žili ve Španělsku v 8. -12. stol. Citováno z: Jewish virtual library, *Jerusalem: Architecture in the British Mandate Period*.

⁷⁶ OZ, Amos (2009), *Příběh o lásce a tmě*, s. 401.

⁷⁷ Tamtéž s. 191.

⁷⁸ Tamtéž s. 401.

⁷⁹ Tamtéž s. 404.

⁸⁰ HOSTAŠ, J. *Na plovárně s Amosem Ozem*.

2.3 Kibuc

Metaforu důvodu k odchodu spatřuje v románu „*Na troskách*“ od Cviho Liebermanna- Livneho, kde je vyobrazena židovská vesnice v horách, která je zpustošena římskými legionáři. Jedinými, kdo masakr přežije, jsou schované děti vesničanů, které nepodlehnu skličující události a svépomocí si ustanoví výbory, prostřednictvím kterých řídí následující obnovu a později i chod vesnice. Nakonec si vybudují samostatně fungující osadu. Amos zde objevuje skrytý význam tohoto příběhu, a to „*pohřbívání dospělých dětmi*“. „*Z celé vesnice nepřežil jediný dospělý. Žádný otec, žádná matka, žádný učitel, žádný soused, žádný strýc, žádný dědeček, ... , žádný Begin a žádný Ben-Gurion. A tak byla zázračně naplněna potlačovaná touha sionistického étosu a dítěte, kterým jsem tehdy byl: aby byli mrtví. Protože všichni byli tak cizí a otravní. Patřili do diaspory.*“ Dále uvažuje, že protože v příběhu všichni dospělí zmizeli, naskytl se konečně prostor pro svobodné, soběstačné sirotky. „*Nezbyl nikdo, kdo by je přízvukem z diaspory plísnil, kdo by je poučoval, kdo by je nutil k staromódním způsobům, kdo by jim kazil život všemi depresemi, traumaty, příkazy a ambicemi. Nepřežil nikdo kdo by jim celý život kázal o morálce – to je dovoleno, to je zakázáno, to je odporové.*“⁸¹

Ozův otec Arje nejprve odchod syna zásadně neschvaloval. Chtěl aby jeho syn studoval, šel v jeho šlépějích a sám naplnil jeho touhu stát se významným jako byl strýc Josef. Jenže Amos chtěl být pravým opakem svého otce. Jak sám říká: „*Když mi bylo patnáct, vzbouřil jsem se proti světu mého otce. Můj otec byl pravicový intelektuál, a tak jsem se rozhodl stát se levicovým traktoristou. Byl to městský člověk, já se odstěhoval do kibucu. Byl malý a já se rozhodl, že vyrostu do velké výšky.*“⁸² Otec se nakonec odhodlal poslat Amose na léto do kibucu „*Sde Nechemja*“⁸³, ke svým známým. Dvouměsíční pobyt měl posloužit Amosovi pouze jako zkouška, během které si měl uvědomit, že prostředí kibucu pro něho není tím pravým. Očekávání otce se ale nenaplnila, a tak se na konci léta roku 1954⁸⁴ patnáctiletý Amos Klausner odstěhoval do kibucu Chulda⁸⁵, kde si změnil

⁸¹ OZ, Amos (2009), *Příběh o lásce a tmě*, s.400.

⁸² HOSTAŠ, J. *Na plovárně s Amosem Ozem*.

⁸³ Kibuc se nachází v severní Galilei. Byl založen roku 1940. V současné době má přes 600 obyvatel. Citováno z: Sde Nehemia, *Find kibbutz volunteers*.

⁸⁴ Citováno z: Amos-oz.com, *Amos Oz: Biography*.

příjmení na „Oz“. Jak se dozvídáme z *Příběhu o lásce a tmě*, představoval tento čin vrchol vytoženého odtržení se od minulosti a života pod taktovkou otce. „*Zabil jsem ho především tím, že jsem si změnil jméno*“.⁸⁶ Výrazem „Oz“ hebrejščina vyjadřuje odvahu a vytrvalost, neboli jak sám Amos říká: „*Vše co jsem potřeboval, když jsem se v patnácti rozhodl opustit domov a žít v kibucu*“.⁸⁷ Amosův otec se po jeho odchodu, odstěhoval, se svou novou manželkou do Londýna, kde získal doktorský titul na Londýnské Univerzitě.⁸⁸ V Anglii se mu narodila dcera a syn. Strávil zde pět let, během kterých Amose každý rok navštěvoval.⁸⁹ Po návratu do Jeruzaléma opět usiloval o místo přednášejícího na některé z Izraelských univerzit, ale neúspěšně. A tak začal pracovat v bibliografickém odboru nové budovy Národní knihovny se sídlem v Givat Ram a ve volném čase sestavoval hesla pro právě vznikající Hebrejskou encyklopedii.⁹⁰

V kibucu se stali Amosovými rodiči Hanka a Ozer Chuldajovi, kteří pocházeli z Lodže. Oba byli učitelé a v Chuldě měli na starost kulturu a školství. Hanka vyučovala na místní základní škole a Ozer byl ředitelem „*pokračovacích kurzů*“ – zdejší střední školy.⁹¹ Jak již bylo řečeno, vstupem do kibucu, udělal Amos za svým dosavadním životem tlustou čáru. Aby zapadl do nového prostředí, rozhodl se změnit od základů i sám sebe. Z hubeného, až příliš hovorného chlapce bílé pleti, se měl co nejrychleji stát statný, opálený a tichý muž. Aby jeho proměna proběhla dokonale a efektivně, sepsal si seznam zásadních bodů: „*Musel jsem se během čtrnácti dní opálit, abych vypadal jako ostatní; musel jsem jednou provždy přestat s denním sněním; musel jsem si změnit příjmení; musel jsem se dvakrát nebo třikrát denně sprchovat studenou vodou; musel jsem se nemilosrdně přinutit přestat v noci s nemravnostmi; musel jsem přestat psát básně; musel jsem přestat žvanit a vyprávět příběhy.*“⁹²

⁸⁵ Kibuc se nachází v centrální oblasti Izraele. Byl založen roku 1930 a v současnosti žije okolo 450 osob. Citováno z: Netzah.org, *Chulda*.

⁸⁶ OZ, Amos (2009), *Příběh o lásce a tmě*, s.400.

⁸⁷ HOSTAŠ, J. *Na plovárně s Amosem Ozem*.

⁸⁸ OZ, Amos (2009), *Příběh o lásce a tmě*, s.122.

⁸⁹ Tamtéž s.406.

⁹⁰ Tamtéž s.412.

⁹¹ Tamtéž. s.416.

⁹² Tamtéž s.415.

Chtěl se svému novému okolí jevit jako „*mlčenlivý, tajnůstkářský člověk s bohatým vnitřním životem*“.⁹³ Přese všechnu snahu zapadnout mezi ostatní, se za ním nesl stín minulosti. Pro ostatní byl „*měkkým chlapečkem z města*“ a díky revizionistickému smýšlení jeho předků, ho považovali za přívržence strany Cherut a tajného společníka Menachema Begina. Všechna tato nařčení přijímal smířlivě. Sám se totiž, vedle svých zdatných vrstevníků, viděl jako méněcenný.⁹⁴

Touhu psát měl Oz již od dětství. V jeho prvotních verších se odrazil zájem obou z rodičů. Po vzoru oblíbených autorů jeho dědy, strýce a otce psal militantně laděné básně plné vlasteneckého zápalu. Vliv melancholické něžnosti jeho matky dal vzniknout „*světobolným básním plným bouří, lesů mořských vln*“ a milostným veršům.⁹⁵ Předsevzetí „*nepsat*“, které na sebe uvalil v kibucu, brzy vzalo za své a na svět se dostávaly nové povídky a básně. Ačkoli psaní miloval, v tu dobu mu nepřinášelo žádné potěšení. Cítil, že selhal v pokusu se vymanit ze stereotypů starého „já“. Jeho trápení ale netrvalo dlouho, protože jak brzy zjistil, i lidé v kibucu psali.⁹⁶ Po nějaké době byly jeho utajované rukopisy objeveny a díky tomu byl požádán, aby skládal básně pro slavnostní příležitosti.⁹⁷ Nedokázal zkrotit ani svou touhu po knihách, a tak se stal věrným návštěvníkem místní knihovny, kde mu pod rukama prošly snad všechny přítomné knihy. Jeho nejoblíbenějšími autory byli v té době Erich Maria Remarque a Ernest Hemingway. Obdivoval úchvatné osudy a vlastnosti hlavních hrdinů v jejich románech. Chtěl být jako oni, být „*drsným mužem, který pod hrubým zevnějškem skrývá duši básníka*“ nebo o někom takovém alespoň psát. To se mu ale zdálo naprosto neuskutečnitelné. „*Bylo mi jasné, že na to aby člověk psal jako Remarque nebo Hemingway, by musel vykročit do opravdového světa, někam, kde jsou chlapi mužní jako pěst a ženy něžné jako noc, kde se mosty klenou nad širokými řekami a večery jiskří světly barů, kde se odehrává opravdový život.*“ Soudil, že když zůstane i nadále v kibucu, nemůže nikdy se svými dosavadními zkušenostmi dosáhnout kvalit těchto literárních velikánů. „*Místo pravého spisovatele nebylo tady, ale tam, ve velkém světě. Byl jsem si jistý, že dokud se odsud nedostanu a nebudu žít v nějakém*

⁹³ OZ, Amos (2009), *Příběh o lásce a tmě*, s.416.

⁹⁴ Tamtéž s.446.

⁹⁵ Tamtéž s.394.

⁹⁶ Tamtéž s.419.

⁹⁷ Tamtéž s.446.

skutečném místě, není naděje, že bych mohl nalézt cokoli, o čem bych mohl psát.“⁹⁸ Vysvobozením ze skeptické vize nenaplnění Ozova spisovatelského potenciálu, se stala kniha „*Městečko v Ohiu*“ od Sherwooda Andersona, která se v té době dočkala hebrejského překladu. Obsahem knihy je rozbor života obyvatel malého městečka v Ohiu, jejichž osudy se v průběhu děje navzájem protínají. Autor sleduje každodenní život všedních a obyčejných lidí, u kterých odhaluje různorodé vlastnosti a nenaplněné sny. Absence heroických činů udatných hrdinů a bouřlivých událostí v díle, poskytla Amosovi řešení spisovatelské krize. Pochopil, že k vytvoření velkého díla mu bohatě postačí okolní, jemu věrně známé prostředí. Uvědomil si že jeho dosavadní zkušenosti nejsou fádni a ve své minulosti spatřoval velký inspirativní potenciál. „*Příběhy Sherwooda Andersona mě tak přivedly zpět k tomu, co jsem za sebou zanechal, když jsem opustil Jeruzalém, lépe řečeno na půdu, kterou jsem měl celé dětství pod nohama, ale k níž jsem se nikdy neobtěžoval sehnout a dotknout se jí. ... Pochopil jsem odkud pocházím: z tíživé směsice smutku a předstírání, touhy, absurdity, méněcennosti a provinční povýšenosti, sentimentálního vzdělání a anachronických ideálů, potlačovaných traumat, odevzdanosti a bezmoci.*“ Náměty náhle spatřoval i v ostatních obyvatelích kibucu, jejich osudech a vlastnostech.⁹⁹ Právě v tomto duchu se nesla Ozova první vydaná sbírka povídek „*Šakalí země*“, která spatřila světlo literárního světa o pár let později.

Když bylo Amosovi kolem dvaceti let, byly mu poprvé otištěny povídky v literárních novinách, vydávaných hnutím kibuců.¹⁰⁰ Podpořen úspěšným přijetím svých děl, požádal výbor kibucu o jeden den, kdy by se mohl věnovat psaní místo zemědělských prací. Na odpověď jednoho z mužů vzpomíná dodnes: „*Mladý Amos možná bude druhý Tolstoj, ale je mu teprve dvacet, co ví o životě, ať pracuje na poli až do čtyřiceti, a pak může psát svoje knihy.*“ Nakonec mu ale vedení kibucu ke psaní poskytlo nejprve jeden, pak dva a nakonec tři dny. Oz si velmi vážil důvěry, kterou mu tímto vedení kibucu prokázalo. Jak uvedl v jednom z rozhovorů: „*Dali mi čas na psaní před úspěchem, ne až po. Vážím si toho, že mi věřili.*“¹⁰¹

⁹⁸ OZ, Amos (2009), *Příběh o lásce a tmě*, s.420-421.

⁹⁹ Tamtéž s.423-424.

¹⁰⁰ Citováno z: Wesleyan University, *Amos Oz: Biography*.

¹⁰¹ HOSTAŠ, J. *Na plovárně s Amosem Ozem*.

Zajímavým okamžikem v Ozově životě bylo setkání s Davidem Ben-Gurionem, tehdejším premiérem a ministrem obrany, který se u mnohých těšil velké úctě a obdivu a někteří ho dokonce označovali za „*otce národa*“. V lednu roku 1961, během Ozovy vojenské služby¹⁰², otiskly noviny Davar¹⁰³ jeden z Ben-Gurionových esejů, kde vyjádřil názor, že „*i když lze v mezilidských vztazích dosáhnout jistého stupně bratrství, skutečná rovnost není možná*“¹⁰⁴. S tímto výrokem se ale Oz, v rámci obhajoby principů kibucu, nemohl ztotožnit, a tak napsal do zmíněných novin pár nesouhlasných řádků. Premiérova odpověď na sebe nenechala dlouho čekat a s ní přišlo dokonce i pozvání k osobnímu setkání. Ozovy pocity byly následující: „*Byl jsem pořád ještě voják základní služby, praporčík, a napůl jsem se lekl, že jsem porušil nějaký předpis nebo řád tím, že jsem se na stránkách novin pustil do ideologické pře se svým nejvyšším velitelem. Za druhé jsem nevlastnil jediný pár bot kromě těžkých, okovaných armádních bagančat. Jak jsem mohl předstoupit před premiéra a ministra obrany? V sandálech?... Celou noc jsem se tiše modlil za nějaké neštěstí: válku, zemětřesení, infarkt – můj nebo jeho, na tom nezáleželo.*“¹⁰⁵ Návštěva „*otce vlasti*“ spočívala v podstatě v premiérově dlouhé přednášce o podstatě Spinosova¹⁰⁶ díla, jehož hlavním a pro Guriona jediným smyslem je nutnost „*aby si člověk vždy zachoval vyrovnanost*“. Amos s výrokem opět příliš nesouhlasil, ale při zkoušce vyslovit názor byl premiérem radikálně přerušen: „*Jsem spinozista celý svůj život. Už od mládí. Vyrovnanost! Klid! V tom je podstata celého Spinozova myšlení!*“¹⁰⁷ Přestože Ben-Gurion Ozovi neumožnil se mnoho projevit a jejich rozhovor by se dal označit spíše jako premiérův monolog, zanechalo v Ozovi toto setkání nezapomenutelné pocity. Dle jeho slov se „*setkal od té doby s řadou slavných lidí včetně politických předáků,*

¹⁰² Každý občan Izraele je povinen absolvovat vojenskou službu v Izraelské armádě (IDF). Muži nastupují do armády ve věku 18-25 let a ženy 17-20 letech. Optimální doba účasti pro muže je 36 měsíců a pro ženy 24. V době, kdy vojenskou službu vykonával Amos Oz byla doba výkonu u mužů o rok kratší. Citováno z: Nefesh B Nefesh, *Serving in the IDF*.

¹⁰³ Tisk založený Berlem Katznelsonem roku 1925, jako hlavní žurnál federace práce Histadrut. Posláním novin mělo být vzdělávat a informovat pracující lid. Roku 1996 byl deník zrušen. Citováno z: Historical Jewish Press, *Davar*.

¹⁰⁴ OZ, Amos (2009), *Příběh o lásce a tmě*, s.378.

¹⁰⁵ Tamtéž s.379.

¹⁰⁶ Baruch Benedikt Spinoza (1632-1677), nizozemský filozof židovského původu. Byl stoupencem racionalismu. POPKIN, Richard HENRY a Avrum STROLL(2005), *Filozofie pro každého*. s.46.

¹⁰⁷ OZ, Amos (2009), *Příběh o lásce a tmě*, s.383.

fascinujících osobností, z nichž mnohé vyzařovaly mnohé osobní kouzlo, ale ničí fyzická přítomnost, ale ničí elektrizující vůle na mě neudělala tak mocný dojem.“¹⁰⁸

Po ukončení povinné vojenské služby byl Amos vyslán výborem kibucu ke studiu na Hebrejské univerzitě, aby zde získal titul v oboru literatury a filosofie¹⁰⁹ a později zaplnil chybějící místo učitele literatury na škole v kibucu.¹¹⁰

Roku 1960, se Amos Oz oženil s dívkou Nily Zuckermanovou¹¹¹, která žila se svou rodinou také v Chuldě. Seznámili se, když jako patnáctiletý přišel do kibucu. V té době se mu jevila jako nedostupná a odlišná od ostatních dívek „*svou neohraničenou radostí ze života*“¹¹². Právě Nily byla první kritičkou jeho básní a jak autor říká, má tuto výsadu dodnes.¹¹³ Ve stejném roce se jim narodila dcera Fania¹¹⁴, která nese jméno Ozovi matky. Dále spolu mají ještě dceru Galliu a syna Daniela.¹¹⁵

Amos Oz se účastnil dvou válek. Šestidenní války roku 1967 a Jomkipurské války roku 1973.¹¹⁶ Proč nikdy ve své tvorbě nepoužil události z bojiště vysvětluje takto: „*Není možné sdělit zkušenost z bitevního pole lidem, kteří to nezažili. Zkusil jsem to, ale neuspěl jsem. To je zkušenost, která se nepodobá ničemu. Nedá se to s ničím porovnat, takže až do dneška jsem nedokázal napsat nic o válce. ... Bitevní pole je plné pachů, neskutečně to tam páchne a je velice těžké tento pach zprostředkovat, popsat ho slovy.*“¹¹⁷ Po roce 1967 se začal aktivně angažovat v izraelských mírových hnutích,¹¹⁸ z nichž nejznámějším je hnutí

¹⁰⁸ OZ, Amos (2009), *Příběh o lásce a tmě*, s. 385.

¹⁰⁹ Oz filosofii studoval u profesora Samuela Huga Bergmana, který, ve 30. letech, vyučoval i jeho matku. OZ, Amos (2009), *Příběh o lásce a tmě*, s.363.

¹¹⁰ Tamtéž s.363.

¹¹¹ Tamtéž s.412.

¹¹² Tamtéž s.445.

¹¹³ Tamtéž s.446.

¹¹⁴ Fania Oz-Salzberger je profesorkou historie na Haifské univerzitě, kde působí od roku 1993. Spolu se svým otcem Amosem Ozem vydala knihu „*Jews and words*“. Citováno z: Il.Linkedin, *Fania Oz-Salzberger*.

¹¹⁵ REMNICK, Daniel. *Amos Oz*.

¹¹⁶ Citováno z: Wesleyan University, *Amos Oz: Biography*.

¹¹⁷ HOSTAŠ, J. *Na plovárně s Amosem Ozem*.

¹¹⁸ Citováno z: The University of Melbourne. *Amos Oz: Biography*.

„*Mír Nyní*“ (hebrejsky Šalom achšav)¹¹⁹, kde zastává post jednoho z hlavních mluvčích. Ve stejném roce byl zapojen do „*Výboru pro mír a bezpečnost*“. Ústředním tématem jeho esejů a projevů je dvou státní řešení izraelsko-palestinského konfliktu.¹²⁰ V českých překladech se můžeme k tomuto tématu nejvíce dozvědět ze sbírky esejů „*Mír láska a kompromis*“, která byla publikována roku 1997 nebo v knize „*Jak vyléčit fanatika*“ z roku 2006, kde se zabývá jak historickým původem konfliktu tak i jeho sociálními a morálními dopady na společnost. Od roku 2003 je jedním z vůdců „*Ženevské iniciativy*“.¹²¹

V kibucu Chulda strávil celkem třicet dva let, během kterých vznikla díla jako například román „*Můj michael*“, novely „*Až do smrti*“ a „*Pozdní láska*“ nebo eseje „*In the land of Izrael*“. V roce 1987 se, kvůli astmatu syna Daniela, rozhodl opustit kibuc a přestěhovat se s rodinou do Aradu¹²². V té době začal zastávat post profesora hebrejské literatury na Ben-Gurionově universitě v Beerševě¹²³ a roku 1991 se stal řádným členem Akademie hebrejského jazyka¹²⁴. Mimo politických a vzdělávacích aktivit svůj čas věnoval i nadále psaní. V té době se zrodily například romány „*Černá skříňka*“ nebo „*Fima*“, vzpomínková próza „*Příběh o lásce a tmě*“ nebo soubor povídek „*Scény z venkovského života*“. Až do dnešních dnů vydal přes 35 knih, které byly přeloženy do 35 jazyků. Mezi nimi můžeme najít romány, novely, sbírky esejů a článků. Za svá díla byl mnohokrát oceněn. Mezi nejznámější ocenění patří *Bailikova cena za literaturu* v Izraeli (r.1986), *Mírová cena německých knihkupců* ve Frankfurtu (r.1992) nebo *Řád čestné legie* ve Francii (r.1997).¹²⁵

¹¹⁹ Hnutí bylo založeno roku 1978, během rozhovorů o mírových dohodách Izraele s Egyptem. Skupina rezervistů a vojáků izraelské armády uveřejnila otevřený dopis pro předsedu vlády, kde vyzvala vládu, aby nezanevřela na možnost uzavření míru. Výsledná mírová smlouva ukázala členům hnutí i veřejnosti, sílu a účinnost veřejného tlaku na vládní orgány v oblasti mírových otázek. Organizace bojuje za dvou státní řešení Izraelsko-Palestinského konfliktu, přičemž nově vzniklý Palestinský stát by měl být na místech obsazených Izraelem po válce r. 1967. Citováno z: *Peace now: who we are*

¹²⁰ Citováno z: Ben-Gurion Univrsity of the Negev, *Amos Oz: Biography*.

¹²¹ Mírové hnutí, které vzniklo roku 2003, jehož úkolem je vypracování plánu pro uskutečnění míru mezi Izraelem a Palestinou, jeho řešení představuje existenci dvou nezávislých států, Izraele a Palestiny. Citováno z: Geneva Initiative, *About Us*.

¹²² Město nacházející se na okraji Negevské a Judské pouště v poloze 600m nad mořem. Počet obyvatel činí 27 000, přičemž více než 40% z nich má vysokoškolské vzdělání. Pyšní se příznivým klimatem a ovzduším. Itováno z: *ע"מ : 77ע. 77ע*

¹²³ Citováno z: University at Albany: State University of New York, *Amos Oz*.

¹²⁴ Hlavní světová instituce hebrejského jazyka. Zde vznikají nová slova, akademie určuje gramatiku, pravidla přepisu a interpunkce jazyka. Citováno z: The Academy of the Hebrew Language: *About the Academy*.

¹²⁵ Citováno z: The institute for the translation of hebrew literature, *Amos Oz*.

V roce 2009 byl dokonce nominován na *Nobelovu cenu za literaturu*, kterou nakonec neobdržel. Vyrovnal se s tím smířlivě, protože jak sám říká „*nic jsem nečekal a pokud nikdy nezískám Nobelovu cenu za literaturu, nezemřu jako nešťastný člověk.*“¹²⁶

K Čechám a hlavně k Praze má velmi kladný vztah, díky místním studiím jeho matky. Jak sám říká „*kdykoli tu chodím po ulicích, mám pocit že chodím v jejích stopách*“¹²⁷ Právě zde získal v říjnu roku 2013 *Cenu Franze Kafky*. O velikosti tohoto ocenění pro autora svědčí jeho slova „*Pro mě má Kafkova cena mimořádný význam, protože na mě mělo dílo Franze Kafky velmi silný vliv. ... Vyvolalo ve mně jisté pochybnosti o všem na světě. Po přečtení Kafky jsem ztratil jakousi jistotu, kterou jsem nikdy nezískal zpět.*“¹²⁸ V současnosti žije v Tel Avivu, kam se přestěhoval v roce 2013, aby měl nablízku své děti, které zde žijí.¹²⁹

3 Amos Oz – spisovatel

Amos si již od dětství vymýšlel příběhy, kterými pak oslňoval dívky v jeho okolí. Přestože chtěl být hasičem, usoudil, že díky jeho nepřilísnému sportovnímu nadání, bude lepší vydat se spisovatelskou cestou. Jak je již patrné z řádků výše uvedených, slova a příběhy ho ovlivňovaly již od útlého věku. Za největší dar od rodičů považuje právě jazyk, tedy hebrejštinu,¹³⁰ která pro něj představuje hudební nástroj. Jak říká: „*když čtu knihu, slyším hudbu*“. Překlady svých děl přirovnává k pokusu „*zahrát houslový koncert na klavír*“, přičemž úspěšnost je zaručena pouze tehdy, nebudeme-li se snažit, aby „*housle zněly jako klavír*“¹³¹. Slovům přisuzuje „*magickou moc*“¹³². Podle něj jsou totiž schopna „*zabíjet*“ i „*léčit*“. Sám obohatil hebrejštinu o několik novotvarů, které pronikly do běžné

¹²⁶ HOSTAŠ, J. *Na plovárně s Amosem Ozem.*

¹²⁷ KLEVISOVÁ, Nad'a, *Amos Oz: Je lehčí milovat lidstvo než vlastního sousedu.*

¹²⁸ MALIŠOVÁ, Markéta, *Společnost Franze Kafky oceňuje Amose Oze: rozhovor s Amosem Ozem a Markétou Mališovou.*

¹²⁹ ESTRIN, Daniel. *Amos Oz, 74 Years Old and a National Treasure, Still Dreams of Life on the Kibbutz.*s.2.

¹³⁰ ŠIMŮNKOVÁ, Tereza. *Zvu své drahé mrtvé na koláč, říká izraelský spisovatel Amos Oz.*

¹³¹ CANDRA, Robert, *Kafka je jako rána sekerou do prsou.*

¹³² HOSTAŠ, J. *Na plovárně s Amosem Ozem.*

mluvy. Dokonce při jedné cestě taxíkem, použil řidič jeho slovo „*rhinocerized*“¹³³, které v češtině označuje „*muže, který se stává konformní, který změní své názory s cílem přizpůsobit se určité obecné náladě nebo určitému obecnému trendu.*“ Dalšími hebrejskými výrazy z pera autora jsou například sloveso „*lehitkarnef*“¹³⁴ nebo přídavné jméno „*mecochav*“ označující hvězdnost.¹³⁵

Sám sebe Oz nepovažuje za rychlého spisovatele. Každý odstavec až patnáctkrát přečte, než nalezne ta pravá slova. Při tvorbě usiluje o co největší přesnost vyjádření, aby čtenář co nejlépe pochopil význam sdělení. Během života v kibucu se objevily i dny, kdy nenapsal ani řádek. V takových chvílích cítil velké provinění vůči ostatním, kteří přes den pracovali v zemědělství. „*Styděl jsem se jít do jídelny a sednout si vedle lidí, co od rána podojili pět set krav nebo celý den sázeli stromy. Ptal jsem se sám sebe: A cos udělal ty? Napsal tři věty a smazal pět ze včerejška. Kde bereš tu drzost chtít oběd?*“ Za nějaký čas se ale objevilo řešení. Začal vnímat sám sebe jako prodavače, který každý den otevře svou pracovnu a čeká, zda přijde zákazník.

Svá díla píše rukou, protože „*potřebuje kontakt mezi prsty, perem a papírem*“. Dokonce při psaní rozlišuje mezi dvěma pery, z nichž jedno je určeno k tvorbě prózy a druhé je pro články a eseje.¹³⁶ Před vznikem nového románu, či povídky, má již vymyšlené ústřední postavy příběhu. Kam se jejich cesty budou ubírat zatím ale netuší, což prozrazuje v jedné z esejů „*sešli se u mě, a už s nimi vedu hovory, diskuze a také spory*“.¹³⁷ Nejčastějším, a také nejoblíbenějším autorovým motivem pro psaní je rodina, specifitěji nešťastná rodina. Toto téma používá dokonce i pro vyjádření situace mezi Izraelci a Palestinci, což dokládá i původní název těchto esejů „*Pomozte se nám rozvést*“¹³⁸. Psát o štěstí považuje za snadné a podotýká, že právě „*lidské utrpení, zklamání a neúspěch*“, v něm vždy probouzely vůli psát. Svoji pozornost soustřeďuje hlavně k vyjádření střetu neuskutečnitelných snů hlavních postav, a reality běžného života. Jak dokládají jeho slova:

¹³³ V tomto případě se jedná o anglický překlad hebrejského slova, který Oz v interview použil.

¹³⁴ Podle slovníku morfíx.co.il označuje sloveso להיתקנף (lehitkarnef) děj, během kterého se člověk stává „zvyklým ideologicky se poskrvnit“. Citováno z: morfíx.co.il

¹³⁵ ESTRIN, Daniel. *Amos Oz, 74 Years Old and a National Treasure, Still Dreams of Life on the Kibbutz*. s.4.

¹³⁶ ŠIMŮNKOVÁ, Tereza. *Zvu své drahé mrtvé na koláč, říká izraelský spisovatel Amos Oz*.

¹³⁷ OZ, Amos, (1997), *Mír, láska a kompromis*, s. 62.

¹³⁸ HOSTAŠ, J. *Na plovárně s Amosem Ozem*.

„moji hrdinové nikdy nesní o malých, skromných, dosažitelných cílech. Jejich sny se vždy týkají velkých a úžasných plánů, všichni věří v cosi, v co já uvěřit nedokážu. ... Právě proto, že nedokáži s těmito lidmi jejich víry sdílet, končí vždycky nešťastně.“¹³⁹ Úmyslem jeho knih není rozdělit aktéry mezi ty hodné a zlé, ale vyjádřit konflikty mezi „dobrem a dobrem“¹⁴⁰. On sám se totiž ztotožňuje s názory všech hrdinů a jejich prostřednictvím se sebou vede dialog, ze kterého se tvoří příběh.¹⁴¹ Přestože by se čtenáři někdy mohlo zdát, že se postavy Ozových románů podobají například někomu z jeho rodiny, on úplnou autobiografičnost svých knih popírá. Potvrzuje ale jistou inspiraci realitou, která ale někdy, dle jeho slov, „není věrohodná“ a proto, „aby to bylo uvěřitelné, musíte to vymyslet znova“.¹⁴²

Záměrem jeho tvorby, je poskytnout obraz jednotlivce, nikoli však celé společnosti. Amos upozorňuje, že jeho romány nejsou alegorií na politickou situaci v zemi. Domnívá se, že za politické jinotaje jsou považována, protože vznikají v „neklidné části světa“.

Cítí-li potřebu vyjádřit se k aktuální politické situaci, napíše článek nebo esej. Tento moment přichází ve chvíli, kdy „cítí pocit nespravedlnost“¹⁴³ a potřebuje „učinit přímé prohlášení“ například, „že by vláda měla jít k čertu“.¹⁴⁴ Aby mohl článek vzniknout, musí být o svém postoji stoprocentně přesvědčen, což jak podotýká, „není jeho úplně běžný stav“. Většinou totiž danou věc podrobuje zkoumání z různých úhlů pohledu. Ztotožňuje se s vícero názory, zaujímá odlišné pocity k problému a poté sám se sebou vede polemiky. Politické psaní přirovnává k „hádce s manželkou“ kdy se „křičí a křičí a nakonec se dojde k závěru“. Na rozdíl od románů a povídek, probíhá tvorba článku soustavně několik hodin.¹⁴⁵

¹³⁹ OZ, Amos, (1997), *Mír, láska a kompromis*, s. 90-91.

¹⁴⁰ HOSTAŠ, J. *Na plovárně s Amosem Ozem*.

¹⁴¹ OZ, Amos, (1997), *Mír, láska a kompromis*, s.108.

¹⁴² HOSTAŠ, J. *Na plovárně s Amosem Ozem*.

¹⁴³ GUPPY, Shusha, *Amos Oz, The Art of Fiction No. 148*.

¹⁴⁴ OZ, Amos, (1997), *Mír, láska a kompromis*, s.89.

¹⁴⁵ GUPPY, Shusha, *Amos Oz, The Art of Fiction No. 148*.

3.1 Díla přeložená do češtiny

Spisovatelská tvorba Amose Oze zahrnuje velké spektrum žánrů. Nalezneme v ní povídky, eseje, sbírky novinových článků a přednášek, novely a romány smyšlené i s autobiografickými prvky. Pro představení autorovy tvorby jsem si zvolila knihy, které byly přeloženy do českého jazyka, přičemž budou uvedeny chronologicky podle data publikace jejich české verze.

- *Černá skříňka* (1993) – román, kterým se Oz poprvé představil českým čtenářům. Dílo popisuje život rozvedené Ilany, která se rozhodla pomocí dopisů znovu obnovit kontakt se svým bývalým manželem a otevřít tak bolestivou „černou skříňku“ jejich ztroskotaného vztahu. Do jejich korespondence se začnou postupně zapojovat i Ilanin zpupný syn z prvního manželství Boaz, a současný manžel Michael, mírný a ortodoxně smýšlející člověk. Román vykresluje sentimentální myšlenkové pochody hlavních aktérů, vyvolané obnovením kontaktu, a jejich dopad na dosavadní životy všech zmíněných postav.¹⁴⁶
- *Mír, láska a kompromis* (1997) – Výbor z esejů a publicistiky Amose Oze, kde se v jedenácti esejích a článcích autor vyjadřuje například k otázkám Izraelsko-Palestinského konfliktu, postavení soudobého Izraele, filozoficky se zamýšlí nad vztahem mezi morálkou, válkou a okupací nebo uvažuje o současném Sionismu. Mezi politicky orientovanými kapitolami zde Oz dává čtenáři možnost nahlédnout i do tajů jeho spisovatelských postupů.¹⁴⁷
- *Fima* (1998) – román se odehrává v Jeruzalémě koncem 80. let. Hlavním protagonistou je asi padesátiletý Efraim Nisan – zvaný Fima, který se žíví jako recepční na gynekologické klinice. Je to zbrklý a nešikovný člověk, který je zapálen do aktuálního politického dění. Své názory si nikdy

¹⁴⁶ OZ, Amos, (1993), *Černá skříňka*.

¹⁴⁷ OZ, Amos, (1997), *Mír, láska a kompromis*.

nenechá pro sebe a vášnivě se pouští do diskuzí se svými přáteli nebo je občasné sděluje veřejnosti prostřednictvím článků v tisku. Jeho osoba je neustále pod dohledem jeho starého otce Barucha, který se o něho doposud stará. Fima žije sám v neútulném bytě, kde panuje značný nepořádek.¹⁴⁸ Hlavní hrdina se nedokáže odpoutat od své bývalé ženy Jael, která již založila novou rodinu a společně s ní žije rovněž v Jeruzalémě. Fima občasné hlídá jejího syna Dimiho, se kterým má vřelý vztah a Baruch ho dokonce považuje za svého vnuka. Kniha končí smrtí Fimova otce, která v něm vyvolá pocit svobody.¹⁴⁹

- *Panter ve sklepě* (1999) – román s autobiografickými prvky, je zasazen do prostředí Jeruzaléma v době Britského mandátu. Hlavním protagonistou je malý chlapec Prófa, který je, spolu se svými přáteli, odhodlán bojovat proti okupantům. Bod zlomu v jeho myšlení nastává v okamžiku, kdy se spřátelí s britským seržantem, který je vlídný a mírně nešikovný. Navzájem si pomáhají s angličtinou a hebrejštinou a mladík získává nový pohled na svět. Zjistí, že Britové i Arabové jsou v podstatě stejní lidé, jako on. Za odchýlení se od radikálního postoje ho ale jeho kamarádi nařknou ze zrady. Autor zde pojednává, jak se s takovým obviněním vypořádat. Děj připomíná Amosovu proměnu názorů v době jeho dětství.¹⁵⁰
- *Až do smrti* (2002) – sbírka dvou novel *Pozdní láska* a *Až do smrti*. První z nich popisuje cestu křižáků do Jeruzaléma a jejich fanatickou touhu po Svaté Zemi, která se mísí s hlubokou nenávisť a strachem z Židů. Druhý příběh, odehrávající se v prostředí moderního Jeruzaléma, zachycuje pár dní v životě muže středního věku, který je posedlý strachem z chystané světové konspirace vůči Židům. Dle autora jsou obě vyprávění příkladnou ukázkou fanatismu^{151 152}.

¹⁴⁸ V *Příběhu o lásce a tmě* se Oz svěřil, že inspirací pro chaotičnost Fimovy ubikace našel ve stavu bytu svých rodičů po smrti jeho matky. OZ, Amos (2009), *Příběh o lásce a tmě*, s.452

¹⁴⁹ OZ, Amos, (1998), *Fima*.

¹⁵⁰ OZ, Amos, (1999), *Panter ve sklepě*.

¹⁵¹ KLEVISOVÁ, Naďa, *Amos Oz: Je lehčí milovat lidstvo než vlastního sousedá*.

- *Můj Michael* (2005) – Román, který je sondou do melancholického utrpení asi třicetileté Chany, jež se potýká s touhou po svých nenaplněných snech a šedosti všedního života v nešťastném manželství. Střídavě se snaží být vzornou manželkou a upadá do hlubokých depresivních stavů, které se jí podepíší i na fyzickém zdraví. Dílo je psáno v „ich formě“ z pohledu hlavní ženské protagonistky, což je pro Ozovu tvorbu netypické. Podle Oze k němu Chana promlouvala v jeho hlavě tak dlouho, dokud nesvolil její osud svěřit papíru.¹⁵³¹⁵⁴
- *Jak vyléčit fanatika* (2006) – Soubor dvou esejů a dodatku k Ženevské dohodě, ve kterých autor vyjádřil své názory ohledně fanatismu, Izraelsko-Palestinského konfliktu a jeho mírového řešení.¹⁵⁵
- *Příběh o lásce a tmě* (2006) – Obsáhlý vzpomínkový román, který vyobrazuje nejen životy Ozových předků, rodiny i jeho samotného, ale i události, které provázely vznik Izraele z pohledu obyčejných lidí.¹⁵⁶
- *Scény z venkovského života* (2013) – soubor povídek, zachycující osobní životy obyvatel malé vesnice. Autor zobrazuje osudy jednotlivců, které se ale navzájem střetávají. Oz zde zachycuje skryté touhy, obavy i minulost hlavních aktérů, které se odráží v jejich současném bytí.¹⁵⁷

¹⁵² OZ, Amos, (2002), *Až do smrti*.

¹⁵³ OZ, Amos, (1997), *Mír, láska a kompromis*, s. 62-63.

¹⁵⁴ OZ, Amos, (2005), *Můj Michael*.

¹⁵⁵ OZ, Amos, (2006), *Jak vyléčit fanatika*.

¹⁵⁶ OZ, Amos, (2009), *Příběh o lásce a tmě*.

¹⁵⁷ OZ, Amos.(2013) *Scény z venkovského života*.

4 Fanatismus

Amos Oz je autorem mnoha přednášek, článků a vyjádření na téma fanatismus. Sám sebe dokonce považuje za odborníka na fanatismus. S tímto úkazem se totiž setkává již od dětství. Dle jeho slov se ve 40. letech minulého století v Jeruzalémě vyskytovalo hned několik samozvaných mesiášů, proroků či vykupitelů.¹⁵⁸ Oz sám sebe považuje za vyléčeného fanatika. Jak již bylo zmíněno, byl v ranných letech svého života velmi ovlivněn sionistickým zápalem svého dědečka a otce. Prosazování dogmatu židovské dominance znamenalo tvrdě odmítnout vše, co se ideologicky lišilo. Ve výboru z esejů *Jak vyléčit fanatika* vzpomíná, že se dokonce účastnil jakési první intifády,¹⁵⁹ když na britské vojáky v Jeruzalémě házel kameny a křičel „British, go home!“ (dle jeho slov, první anglická slova, co se naučil). Z „fanatického“ pohledu na židovskou podstatu, byl Oz „vyléčen“ během jedné z nočních hlídek v kibucu Chulda. Při střežení hranice Izraelského prostoru proti palestinským fedajínům¹⁶⁰, mu jeho kolega řekl: „*Co jiného od těch Palestinců čekáš? Z jejich hlediska obsadili jejich zemi vetřelci a postupně se části z ní zmocnili se slibem, že to domorodcům oplatí záplavou lásky a vlídnosti. Na to Palestinci prostě řekli: Díky, nemáme zájem, a sionistickým útočnickům se postavili se zbraní v ruce.*“¹⁶¹ Po vyslechnutí jeho slov si Oz uvědomil skutečné jádro konfliktu mezi Palestinci a Izraelci. Pochopil, že to není jen židovský nárok na území zaslíbené domoviny z biblických dob, ale že i Palestince pojí se zdejší půdou více než tisícileté kořeny.

¹⁵⁸ „Jeruzalémský syndrom“ je soubor projevů jednání způsobených pocitem náhlého zisku nadpřirozených schopností po příjezdu do Jeruzaléma. Postižený má většinou pocit, že během pobytu ve Svatém městě, získal mesiášské schopnosti. Tento fenomén poprvé klinicky specifikoval psychiatr Yair Berl El roku 1993, po dlouhodobém sledování 470ti turistů, u kterých se zmíněné příznaky projeví. Citováno z: Jewishvirtuallibrary, *The Jerusalem Syndrome*.

¹⁵⁹ Intifáda je označení, které se používá pro Palestinský boj proti Izraelcům na území Pásmu Gazy a Západního břehu Jordánu. Citováno z: Dictionary.reference, *Intifada*.
V našem případě tohoto slova Oz použil pro označení boje v podobě házení kamenů, proti britským okupantům v Izraeli.

¹⁶⁰ Fedajíni – Palestinští sebevražední atentátníci, kteří napadali Izrael po vyhlášení jeho nezávislosti. Výraz „Fedayeen“ arabsky doslova znamená „ten kdo se obětuje“. Citováno z: Jewishvirtuallibrary. *Fedayeen*

¹⁶¹ OZ, Amos, (1997), *Mír, láska a kompromis*, s.157.

4.1 Ozova charakteristika fanatika

Amos Oz charakterizoval fanatika, jako člověka „*nekompromisně přesvědčeného o své pravdě*¹⁶²“, na kterou se snaží obrátit i své okolí. Oz tuto touhu prezentuje jako snahu „*vychovat*“ své okolí podle svého, lepšího a pravdivého obrazu dokonalosti. Dle Oze je fanatik „*ukázkovým příkladem obětavosti a altruismu*“. Tvrdí, že je ochoten věnovat více péče ostatním, než sám sobě. Jakoby „*toužil spasit duši hříšníka*“ a vysvobodit ho z života plného chyb, ať už v oblasti politického či náboženského smýšlení, nebo špatných životních návyků. Ovšem když okolí není ochotno přijímat jeho „*rady*“ a změnit se podle jeho požadavků, je schopen jednat nevybíravě. Přesunutí zájmu ze sebe samého na druhé, si autor vykládá jako důsledek „*oslabení vlastního já*“¹⁶³, což zapříčiňuje i fanatkovu potřebu někam patřit, ztotožnit se skupinou lidí a vzhlížet ke zidealizovanému obrazu vedoucí osoby. V kontextu s touto myšlenkou autor uvažuje o tom, že rostoucí touhu ztotožňovat se s ideologickými směry ve dvacátém století možná zapříčinila ztráta třech základních jistot, a to „*jistota kde prožiji svůj život, čím se budu živit a co se semnou stane po smrti*“.¹⁶⁴ Odpověď na první dvě otázky souvisí s původem rodiny dotyčného. Jednoduše řečeno, kde se člověk narodil, tam nebo v blízkém okolí, prožije i celý život, přičemž se bude živit stejným nebo podobným povoláním jako jeho rodiče. Poslední otázka má dvě prostá řešení: jestliže budu žít dobrým a laskavým životem, dostanu se do nebe a jestli ne, čeká mě peklo. Amos rozdělil dvacáté století na dvě ideologická poselství. Krédem první poloviny století bylo „*obětovat se za lepší zítřek*“¹⁶⁵, neboli své síly investovat do vytvoření bezchybné budoucnosti pro naše potomky. V tomto případě bylo ale ovoce úspěchu dosti vzdálené a nejisté. Druhou polovinu ovládla představa tzv. „*okamžitého štěstí*“¹⁶⁶, které si může opatřit každý, kdo má patřičný peněžní obnos nebo-

¹⁶² OZ, Amos, (2006), *Jak vyléčit fanatika*.s.51.

¹⁶³ Tamtéž. s.58.

¹⁶⁴ Tamtéž. s.55.

¹⁶⁵ Tamtéž. s.56.

¹⁶⁶ Tamtéž. s.56.

li, Ozovými slovy, je štěstí „*k mání jako houska na krámě*“. Jak ale autor podotýká: „*iluze trvalého štěstí je ovšem nesmysl*“ neboť „*trvalost a extrémní výchylka křivky nejdou dohromady*“¹⁶⁷.

Dalším rysem fanatika je „*fascinace vlastní smrtí*“. Jak zmiňuje Oz, „*Fanatik pohrdá světem a touží místo něj po „nebi“, které si ovšem většinou představuje jako stav jakéhosi pohádkového věčného štěstí.*“¹⁶⁸ Oz se dokonce domnívá, že v některých případech nepředstavuje život pro fanatika hodnotu, ale jen prostředek pro nastolení spravedlnosti, jejíž konkrétní význam se odvíjí od vyznání či přesvědčení fanatika. Ten se pro její dosažení neostýchá použít jakýchkoliv prostředků. Jako učebnicový příklad tohoto jednání mu posloužily události z 11.září 2001¹⁶⁹, kdy se, jak říká, projevil „*typický fanatický přístup k věci: považují-li něco za špatné, zničím to i s celým okolím*“¹⁷⁰. V souvislosti s tím Amos Oz soudí, že tzv. „*krize na Blízkém východě*“, je v podstatě „*bojem mezi fanatiky a ostatním zbytkem světa, jenž věří, že život je hodnotou sám o sobě*“¹⁷¹.

4.2 Způsoby obrany proti fanatismu

Fanatismus je dle Oze všudypřítomným jevem. Můžeme se s ním setkat na ulici, kde je například ztělesněn davem demonstrantů, kteří jsou natolik zapálení pro svůj zájem, že by možná byli schopni udělat doslova cokoliv pro jeho prosazení¹⁷². Může se vyskytnout i v našem okolí, třeba v podobě zapálených aktivistů v boji proti kouření „*připravených upálit vás za to, že jste sáhli po cigaretě*“¹⁷³. Jeho existence se nevyklučuje ani v rodinném kruhu. Zde je třeba příkladným fanatikem rodič, s nutkáním vzdát se sám

¹⁶⁷ OZ, Amos, (2006), *Jak vyléčit fanatika*. s.56-57.

¹⁶⁸ Tamtéž. s.52.

¹⁶⁹ 11.září 2001 unesli islámští extremisté čtyři letadla směřující do USA, přičemž se dvěma z nich narazili do Světového obchodní centra v New Yorku, se třetím do Pentagonu a čtvrté se zřítilo poblíž Pensylvánie. Citováno z: Bbc.co.uk, *What happened on 11 September 2001?*.

¹⁷⁰ OZ, Amos, (2006), *Jak vyléčit fanatika*. s.42.

¹⁷¹ Tamtéž. s.41.

¹⁷² OZ, Amos, (1997), *Mír, láska a kompromis*, s.102.

¹⁷³ KLEVISOVÁ, Naďa, *Amos Oz: Je lehčí milovat lidstvo než vlastního souseďa*.

sebe pro dobro vlastních dětí, jestliže svou oběť pak používá jako prostředek manipulace ke změně potomků, a když nenaplnují jeho představy, uvaluje na ně pocit viny¹⁷⁴.

Oz považuje fanatismus za jakýsi „*gen zla*“, který je přítomný v každém člověku již od počátků civilizace¹⁷⁵. V souvislosti s tím hovoří o nutnosti vzniku „*katedry komparativního fanatismu*“, kde by se člověk naučil zárodek fanatismu v sobě rozpoznat.¹⁷⁶

Co podle Amose většinu fanatiků spojuje je, „*preferování pocitů*“ na úkor „*představitivosti*“. Vraťme se k charakteristice fanatika, kde byla zmíněna jeho neústupnost v zastávání ideologie, o jejíž správnosti je zcela přesvědčen a ochota použít jakýchkoliv prostředků pro její prosazení. Zde se prolíná upřednostnění sentimentální podstaty ideologických dogmat, před důsledky jejich nekompromisního prosazování, jejichž imaginace není fanatik schopen. Zjednodušeně je tedy nutné dokázat si „*představit důsledky svých myšlenek a plánů*“¹⁷⁷. Nejlépe tuto myšlenku vystihuje příběh, který se přihodil Ozovu příteli, prosaikovi Sammymu Michaelovi, při cestě taxíkem: „*Řidič se jako obvykle rozvykládal o tom, kdy už my Židé konečně zlikvidujeme všechny Arabys.*

Sammy odvětil: „A kdo by to podle vás měl udělat? Kdo by je měl všechny zabít?“

Řidič: „Jak to myslíte? Přece my! Izraelští Židé! Musíme to udělat! Máme snad na vybranou? Jen se podívejte, co se tu dnes a denně děje!“

Sammy: „Ale kdo konkrétně? Policie? Nebo Armáda? Nebo snad hasiči? Doktoři?“

Řidič: „Já bych řekl, že si to musíme spravedlivě rozdělit. Každý musí někoho zabít.“

Sammy: „No dobrá, řekněme, že vám přidělí blok domů u vás v Haiře a že chodíte po bytech, zazvoníte, a když vám otevřou, řeknete: ‚Nezlobte se, pane, promiňte, madam, ale nejste náhodou Arabové? A když budou, tak je zastřelíte. A pak, když už budete se vším hotov a budete se chystat zpátky domů, najednou uslyšíte odkudsi ze čtvrtého patra plakat dítě. Vrátníte se a to dítě zastřelíte? A nebo ne?“

Po chvíli ticha řidič Sammymu odpověděl: ‚Pane, to od vás bylo kruté‘“¹⁷⁸

Tímto se dobíráme k první možnosti obrany nebo alespoň zmírnění projevů fanatismu – **posílení schopnosti imaginace**. Na této cestě je podle autora jistým

¹⁷⁴ OZ, Amos, (2006), *Jak vyléčit fanatika*. s.59-60.

¹⁷⁵ Tamtéž.. s.71.

¹⁷⁶ KLEVISOVÁ,Naďa, *Amos Oz: Je lehčí milovat lidstvo než vlastního suseda*.

¹⁷⁷ OZ, Amos, (2006), *Jak vyléčit fanatika*. s.62.

¹⁷⁸ Tamtéž. s.52-53

pomocníkem literatura. Naproti tomu ale podotýká, že ne všechna díla jsou účinná, ba právě naopak, se některá z nich stala iniciátorem svárů. Za vhodné považuje například Shakespearovy knihy, ve kterých fanatici rozhodně nekončí podle jejich představ. Jsou buď zabiti nebo zesměšněni. Dále se jako „účinný protilék“ nabízí díla Franze Kafky, nebo A.V.Gogola. Z izraelských autorů Oz doporučuje básně Jehudy Amichaiho¹⁷⁹, jehož veršem „*Květiny hynou, když jsme v právu*“¹⁸⁰ Amos shrnuje všechny zmíněné myšlenky. Zvýšení umu představivosti Oz sice nepokládá za komplexně účinný lék, ale jak je zřejmé z úryvku rozhovoru „taxikáře a Sammyho“, imaginace činů dokáže fanatiky v jejich zatvrzelých názorech alespoň znejistit.

Se schopností představivosti souvisí podle Oze i **smysl pro humor**. Zmiňuje, že většina fanatiků umí být sarkastická, ale smysl pro humor postrádá. Jak říká „*smysl pro humor vyžaduje, abychom se zasmáli sami sobě*“¹⁸¹ a to je prý schopnost fanatikům velmi vzdálená. Díky tomuto talentu je podle Amose člověk schopen **pohlédnout na věc ze dvou stran**. Je schopen uvažovat relativisticky, uvědomit si, že problém nemusí mít vždy jen jedno východisko. Oz nabádá k tomu, že bychom se měli pokusit vžít do svého protivníka hlavně tehdy, jsme-li stoprocentně přesvědčeni, že jsme v právu.¹⁸²

Amos věří, že „*nahlédnout na věc očima našeho protějšku*“¹⁸³ jsme schopni všichni. Především poté, co si uvědomíme, že každý z nás představuje „*poloostrov, který je z jedné poloviny spojen s pevninou a druhou obrácen k oceánu*“. Pevnina je zde vnímána jako paralela kultury, jazyka, rodiny, přátel a dalších věcí obklopujících jedince, která se prolíná s jednou částí osoby, přičemž druhá část „*touží být ponechána o samotě s mořem*“¹⁸⁴. Dále se pozastavuje nad zhoubností pojetí člověka jako „*ostrova*“, který sebe považuje za bytost, nadřazenou nad okolním světem nepřátel. Nepřijatelné je podle Oze i

¹⁷⁹ Yehuda Amichai – narozen v Německu r. 1924, zemřel v Izraeli r. 2000. Byl to velice významný básník současnosti, který výrazně ovlivnil podobu moderní izraelské poezie. Citováno z: The Jewish Agency for Israel web site, *Yehuda Amichai* .

¹⁸⁰ OZ, Amos, (2006), *Jak vyléčit fanatika*. s.64.

¹⁸¹ Tamtéž. s.64.

¹⁸² Tamtéž. s. 66-67.

¹⁸³ Tamtéž.s.67.

¹⁸⁴ Tamtéž. s.70.

vnímání bytosti jako pouhé „*molekuly pevniny*“, neboli jedince, který je pouhým prvkem společnosti, aniž by přitom byl jedinečnou osobností.¹⁸⁵

Při nominaci na Nobelovu cenu za literaturu Oz, s jistou nadsázkou, prohlásil, že „*kdyby dokázal rozdávat smysl pro humor v tabletách a k nějaké takové protifanatické prevenci přimět celé národy, mohl by se ucházet o Nobelovu cenu za lékařství místo za literaturu.*“¹⁸⁶ Zároveň se ale pozastavuje nad tím, zda právě představa povinné konzumace „humorných“ tablet, sama o sobě již nehraničí s fanatismem. Při její realizaci by byl totiž sám Oz tím, kdo ve jménu svého „dobrého“ úmyslu mnění druhé. Z toho vyplývá, že i při pokusu „vyléčit“ fanatismus, se musí věnovat zvýšená pozornost tomu, aby se naše jednání nestalo fanatickým.¹⁸⁷

Jak již bylo zmíněno „*Gen fanatismu*“ se prý vyskytuje v krvi každého z nás. K úplnému vyléčení fanatismu se Oz staví značně skepticky, ale jako velký přínos v boji proti němu vidí pokus o jeho oslabení, k čemuž může přispět každý, pokusí-li se naplnit tři, již zmíněné body: **posílit v sobě smysl pro humor, dokázat se podívat na svět očima druhých a vnímat člověka jako poloostrov.**¹⁸⁸

5 Izraelsko-Palestinská otázka

5.1 Účel představitosti v Izraelsko-Palestinském konfliktu

Schopnost vnímat věc z pohledu druhých, by podle Oze velmi napomohla mírovému způsobu řešení Izraelsko-Palestinského konfliktu. Ten totiž považuje za **střet dvou práv**. Zastává tedy názor, že na území Palestiny¹⁸⁹ má stejný a oprávněný nárok jak Izrael tak Palestina.

¹⁸⁵ OZ, Amos, (2006), *Jak vyléčit fanatika*.s.67-71.

¹⁸⁶ HOSTAŠ, J. *Na plovárně s Amosem Ozem*.

¹⁸⁷ OZ, Amos, (2006), *Jak vyléčit fanatika*.s.65.

¹⁸⁸ Tamtéž. s.70-71.

¹⁸⁹ Tj. území, které připadlo Palestině r.1922 po vzniku Britského Zajordánska. Viz. mapa <http://archiv.eretz.cz/wp-content/themes/twentyten/images/historie/rozdeleni2.jpg>

Oz podotýká, že Izrael je výsledkem dlouhodobé touhy Židů žijících v diaspoře, kteří snili o existenci vlastního státu, jehož prostřednictvím se konečně „*definují jako národ*“¹⁹⁰. Jako jediné možné místo, kde stát vybudovat, shledali území, které z hlediska kulturního, náboženského, historického a citového, považovali za svůj „*domov*“, tedy *zemi Izraelskou*¹⁹¹. Palestinci ale disponují nárokem naprosto totožným. I oni spatřují Palestinu jako svou jedinou možnou vlast. Oba tyto národy dále spojuje víceméně podobná minulost. Židé byli nuceni žít v zemích Evropy, kde jim byl často jejich původ připomínán, a odkud byli nakonec vyhnáni. Stejně tak se Palestinci snažili usadit v různých Arabských státech, kde jim začlenění se do společnosti také nebylo dovoleno. A tak, podobně jako Židé, našli svůj domov v Palestině.

Vzájemné uznání těchto nároků, bylo pro obě strany tabu. Jak říká Oz „*doslova si nemohly přijít na jméno*“¹⁹². Pro Izrael byli Palestinci „*místní lidé*“ nebo „*arabští občané*“ a Palestina pro označení Izraele použila názvu „*sionistický útvar, umělý výtvar*“ nebo „*vetřelci*“¹⁹³. Za hlavní překážku pro porozumění si Oz považuje fakt, že oba národy v sobě spatřují odraz Evropy, která jim způsobila nemalé újmy. Izrael vidí v Palestincích obraz „*pogromistů a nacistů, kteří se zahalili do kufjů, nechal si narůst knír a na slunci jim ztmavla kůže,*“ kteří s Židy „*hrají stále tutéž vražednou hru*“¹⁹⁴. Přičemž Palestinci vnímají Izrael jako „*nástupce někdejších kolonizátorů a tyranů z bělošské, vyspělé Evropy, kteří dnes přicházejí na Blízký východ znovu, v masce sionistů, opět však s cílem utlačovat, podmaňovat si a vykořisťovat*“¹⁹⁵. Dle zmíněného autora je problémem nepochopení skutečnosti, že Izrael i Palestina jsou oběťmi Evropy, které v sobě navzájem nachází „*stín minulosti*“ svého utlačovatele. Kdyby se ale Palestinci dokázali podívat na situaci očima Izraelců, pochopili by jejich odvěké pouto k Izraeli, a naopak Izrael by pocítil sílu kořenů Palestinského národa na tomto území. Úloha odhalit opomíjenou „*osobnost*“ každé strany přísluší, dle Oze, spisovatelům. Podle něj jsou právě intelektuálové obdařeni schopností „*odhalit duši protivníka*“, a proto jim náleží přezkoumat minulost, odstranit zažité

¹⁹⁰ OZ, Amos, (1997), *Mír, láska a kompromis*, s.53.

¹⁹¹ Tamtéž.s.53.

¹⁹² Tamtéž. s.156.

¹⁹³ OZ, Amos, (2006), *Jak vyléčit fanatika*.s.25-26.

¹⁹⁴ Tamtéž. s.20.

¹⁹⁵ Tamtéž. s.19.

stereotypy nenávisti, vyléčit staré rány, odhalit citlivá místa protějšku a upozornit na nevhodné styly jednání s ním.¹⁹⁶ Pro koho by historie měla zůstat tabu jsou politici. Oz se obává, že by se historie „v jejich rukou proměnila v potenciální výbušninu“ čímž by došlo k „ohrožení přítomnosti a budoucnosti.“¹⁹⁷ Jak Oz podotýká, literáti se v Izraeli těší velké pozornosti, tudíž je hlavně jejich úlohou poskytnout veřejnosti sondu do utajených koutů protivníkovy duše.

5.2 Řešení konfliktu

Za konečné řešení konfliktu mezi Izraelem a Palestinou považuje Amos Oz **kompromis**, který spočívá v **rozdělení Izraele a Palestiny na dva autonomní státy**, přičemž Palestině by připadlo území zabrané Izraelem po Šestidenní válce, tj. Gaza a Zpadní břeh Jordánu. Zvláštní ustanovení by pak zahrnovala otázku Jeruzalémských svatých míst, které si nárokují oba státy¹⁹⁸ Podle Amose by svatá místa měla zůstat přístupná všem věřícím, bez ohledu na „otázku svrchovanosti“ jejich víry. Pro vysvětlení uvádí výrok své babičky Šlomit týkající se rozdílu mezi Židy a Křesťany: „*To je tak, křesťané věří, že mesiáš už tu jednou byl a zase se vrátí. Židé naopak tvrdí, že má teprve přijít. A kvůli tomuhle bylo už tolik hněvu, pronásledování, násilí a nenávisti. A proč vlastně? Vždyť by stačilo počkat. Jestli jednou přijde a řekne: ‚Budte zdraví, rád vás zase vidím,‘ Židé budou muset přiznat, že byli na omylu. A když přijde se slovy ‚Dobrý den, moc mne těší, že vás poznávám,‘ bude naopak celý křesťanský svět dlužit Židům omluvu.*“¹⁹⁹

Oz uznává, že **dvou státní řešení** bude pro obě strany bolestné, ale považuje ho za spravedlivé řešení, které představuje jedinou možnou cestu k nastolení míru. Pro lepší náhled na problém, používá přirovnání „*spravedlivého rozvodu*“ kdy oba národy představují „*nešťastné rodiny, žijící v jednom domě*“, a protože ani jeden z nich svůj domov neopustí, „*musí se rozvést, svůj dům rozdělit na dva menší byty a stát se sousedy*“.²⁰⁰

¹⁹⁶ OZ, Amos, (1997), *Mír, láska a kompromis*, s. 60-61.

¹⁹⁷ Tamtéž. s.49.

¹⁹⁸ OZ, Amos, (2006), *Jak vyléčit fanatika*.s. 22-23.

¹⁹⁹ Tamtéž. s.68-69.

²⁰⁰ HOSTAŠ, J. *Na plovárně s Amosem Ozem*.

Oz podotýká, že k tomuto řešení je v obou státech nakloněno více než 70% občanů. Za brzdicí element na cestě za kompromisem považuje „zbabělost vůdců obou stran“²⁰¹. Zde Amos používá přirovnání, kde občané představují „nemocného pacienta, který potřebuje prodělat operaci,“ nejsou z toho nadšeni, ale vědí že je to pro jejich zdraví nevyhnutelné, ale „chirurgové (nebo-li politici) na obou stranách jsou zbabělci“²⁰²

5.3 Obsazená území

Důležitým bodem v mírovém procesu je otázka okupovaných území. Jestliže protivník usiluje o podrobení druhého státu, považuje Oz obsazení jeho území za „oprávněné“, ale okupace v době, kdy „druhá strana vyhlásí ústup od postoje likvidátora“ je podle něj „nemorální“. V takovém případě je nutné zahájit mírové jednání, kde je namísto u druhé strany „zkoumat míru upřímnosti, jakož i záruky, které nabízí na podporu ukončení okupace.“ Oz zmiňuje že v Izraeli panují obavy, zda nebude stát oslaben, v případě, že se z území stáhne a zda Palestina dodrží mírové sliby²⁰³. Podle autora, panují dva pohledy na Izraelskou anexi Západního břehu Jordánu a Pásmu Gazy. První z nich považuje zabránění území za reakci na dlouhodobou arabskou nenávisť vůči Židům, podle druhého je Izraelské chování brzdou k uzavření míru. Amos se staví proti přítomnosti Izraele ve zmíněných oblastech, přičemž vyjadřuje nutnost zrušení Židovských osad a přesídlení jejich obyvatel do Izraele.²⁰⁴

²⁰¹ HOSTAŠ, J. *Na plovárně s Amosem Ozem*.

²⁰² KLEVISOVÁ, Naďa, *Amos Oz: Je lehčí milovat lidstvo než vlastního suseda*.

²⁰³ OZ, Amos, (1997), *Mír, láska a kompromis*, s. 114-138.

²⁰⁴ OZ, Amos. *An end to Israeli occupation will mean a just war*.

5.4 Otázka Palestinských uprchlíků

Neméně důležité je pak vyřešení situace Palestinských uprchlíků²⁰⁵. Podle Oze je na čase, aby Izrael přijal svůj podíl zodpovědnosti, který v této kauze nese, a zapojil se do jejího řešení. V první řadě by se měla vyřešit otázka uprchlických táborů²⁰⁶, a ukončit tak utrpení lidí, kteří zde „*hnijí v nelidských podmínkách*“²⁰⁷. Amos se přiklání k přemístění uprchlíků do nově vzniklého státu Palestina²⁰⁸, přičemž naprosto vylučuje možnost jejich návratu do Izraele, protože pod slovem „*návrat*“ shledává pokus o jeho zničení. Izrael by podle něj měl zůstat vlastní pouze Židovskou.²⁰⁹ Hlavní roli v této otázce by měla sehrát Evropa a vyspělé Arabské státy, které by měly pomoci při přesídlování uprchlíků a přispět k vybudování jejich nových domovů a pracovních míst.²¹⁰

5.5 Projevy fanatismu v Izraelsko-Palestinském konfliktu

Oz podotýká, že Izraelsko-Palestinský konflikt, je sporem mezinárodním, což považuje za dobré, protože podle něj se dají takové případy snadněji vyřešit než konflikty náboženského charakteru. Bohužel se ale fanatici na obou stranách snaží přetvořit podstatu rozepře právě na „*válku náboženskou*“²¹¹. V tomto případě se objevují vyhranění fanatici, kteří „*nejsou schopni kompromisu*“. Nejdříve se snaží člověka změnit a pokud tento pokus selže, jsou schopni ho i zabít, a to všechno pro jeho „*dobro*“. Takové osoby označuje Oz za „*teroristy*“. Uvažuje, že člověk je „*jediným tvorem*“, který si uvědomuje „*vlastní smrtelnost*“, což mu dává velkou sílu, ale zároveň ho zavazuje ke zodpovědnosti za své

²⁰⁵ Palestinci žijící na území nově vzniklého Státu Izrael, kteří po jeho vyhlášení r. 1948 opustili své domovy a usadili se v uprchlických táborech v oblasti Pásmu Gazy, Západního břehu Jordánu, v Sýrii, Jordánsku a Libanonu. Citováno z: Jewishvirtuallibrary, *The Palestinian Refugees: History and Overview*.

²⁰⁶ LEVY, Daniel, *Amos Oz on Palestinian Refugees*.

²⁰⁷ EDEMARIAM, Aida, *A life in writing: Amos Oz*.

²⁰⁸ TURKOVICH, Marilyn, *Amos Oz: The Gruntwork od Peace (Israeli)*.

²⁰⁹ OZ, Amos, *Two States of Being*.

²¹⁰ LAUDER, Silvie. *Čtou mě i arabové*.

²¹¹ OZ, Amos, (2006), *Jak vyléčit fanatika*. s.61-62.

činy, protože „*když někoho zabijeme nebo jej vystavíme bolesti, nemůžeme se vymluvit, že jsme netušili, co děláme. Víme, co znamená bolest, uvědomujeme si, když druhým působíme utrpení. A proto jsme za to v každém případě odpovědní.*“²¹²

Právě odstranění projevů nebezpečného chování „*fanatiků*“ z Palestinské strany, jakými jsou například útoky na Izraelskou veřejnost, považuje Oz za nutnost pro uskutečnění ústupků ze strany Izraele a následné realizace míru. Jako vzor dvou národů, ze kterých se mírovou cestou staly dva státy, často zmiňuje Česko a Slovensko.²¹³

Veškeré body týkající se uzavření mírové dohody mezi Izraelem a Palestinou jsou obsaženy v textu Ženevské iniciativy, jejíž je Amos Oz signatářem.

Jak již bylo řečeno výše, je Oz jedním ze zakladatelů izraelského mírového hnutí „*Šalom achšav*“ (Mír nyní), které prosazuje dvou státní řešení Izraelsko-Palestinského konfliktu. Ve svých esejích spisovatel upozorňuje, že bychom se dopustili špatného chápání povahy organizace, kdybychom ji označili jako pacifistickou: „*Jsmo zastánci míru, ale nejsme pacifisté*“. Podotýká, že většina členů hnutí se již války účastnila. Znovu by na bitevní pole ale nastoupila pouze v případě „*bude-li ohrožen jejich život*“ nebo „*existence Izraele*“²¹⁴.

²¹² MARCH, Michael, *Amos Oz: Žijeme ve stínu smrti*.

²¹³ KLEVISOVÁ, Naďa, *Amos Oz: Je lehčí milovat lidstvo než vlastního suseda*.

²¹⁴ OZ, Amos, (1997), *Mír, láska a kompromis*, s.75.

6 Závěr

V první části své bakalářské práce jsem se snažila popsat osobnost izraelského spisovatele Amose Oze. Pro ucelenější obraz jsem výklad o jeho životě začala již u jeho prarodičů a rodičů, jejichž charaktery se dle mého názoru odrazily v autorově osobnosti, stejně jako v jeho dílech. Například otec Fimy, hlavního hrdiny ze stejnojmenného románu, dle mého názoru připomíná Ozova dědečka Alexandra a postava Chany z „*Mého Michaela*“ se prokazatelně podobá Amosově matce. Dále jsem se pokusila zmapovat hlavní body autorova života od dětství po současnost.

Záměrem další kapitoly bylo představit Amose jako spisovatele, přičemž jsem se zaměřila na průběh vzniku knih, hlavní motivy jeho tvorby a rozdíly mezi psaním politických článků a epických románů. Jako zástupce pro ukázkou jeho tvorby jsem zvolila díla přeložená do češtiny, která jsou pro českého čtenáře nejlépe dostupná.

V závěru usiluji o co nejvýstižnější shrnutí literátových postojů a názorů v oblasti Izraelsko-Palestinského konfliktu, přičemž nenechávám bez povšimnutí ani jeho mírové aktivity v této problematice. Uvádím zde také Ozův rozbor fanatismu, jeho původu, projevů a možnosti zmírnění.

Amos Oz je jedním ze zastánců *dvou státního řešení* Izraelsko - Palestinského konfliktu. Stejně tak jako jeho kolegové z mírového hnutí „*Šalom Achšav*“, vidí jako jediné možné řešení, rozdělení Palestiny na dva národy, přičemž při tvorbě hranic by se mělo vycházet z jejich polohy před Šestidenní válkou. Pro nastolení míru je zapotřebí také vyřešení otázky Palestinských uprchlíků, kteří žijí v nelidských podmínkách uprchlických táborů. Je potřeba jim nabídnout pracovní místa a místa k žití. Podle Oze by se jejich domovem měla stát právě nově vzniklá Palestina. Návratu uprchlíků do Izraele Oz nakloněn není, protože podle něj má Izrael právo na to, být pouze židovským státem. Důležitým bodem je také zastavení výstavby židovských osad na Palestinském území.

Oz vidí pravou podstatu konfliktu v tom, že Izrael i Palestina jsou oba oběťmi Evropy, jejího vykořisťování a pronásledování. Namísto vzájemné pomoci dvou obětí, v sobě ale spatřují odraz jejich usurpátora. Celou situaci přirovnává k nespokojené rodině, která obývá jeden velký dům. Ke štěstí jejích členů je zapotřebí spravedlivého rozvodu, přičemž dům se rozdělí na dva menší byty. Podotýká, že obě strany se nemusí zrovna milovat, ale důležité je, aby se navzájem respektovaly a tolerovaly. K tomu je zapotřebí snahy obou národů a vzájemnému důkazu, že jejich ústupků nebylo zneužito. V celém konfliktu se objevují projevy fanatismu. Fanatik je podle Amose člověk, který je

stoprocentně přesvědčen o své pravdě na kterou se snaží obrátit i ostatní. A to vše pro jejich dobro. V případě že ostatní jeho „pomoc“ nepřijmou, je schopen nepředvídatelných a hrůzných činů. Fanatismus Oz považuje za součást každého z nás. Otázkou ale je, zda dovolíme, aby se projevil. Účinnou obranou proti němu je posílení představivosti, a to ve smyslu dokázat nahlédnout na svět očima druhé strany. Tak totiž odstraníme své předsudky a dokážeme vnímat protivníkovu pravou podstatu. Jako další lék proti fanatismu Oz považuje smysl pro humor. Domnívá se, že fanatikovi tato vlastnost chybí. Uvažuje, že kdyby se dal vyrábět smysl pro humor v tabletách, které by se ordinovaly v různých zemích světa, byl by problém vyřešen. Pozastavuje se ale nad tím, zda již tato myšlenka, měnit druhé pomocí léku, není projevem fanatismu.

Mým hlavním přáním bylo představit Amose Oze nejen jako osobnost světové literatury, ale i jako člověka, jehož názory, podle mého mínění, zasluhují pozornost.

7 Seznam použité literatury

7.1 Primární zdroje:

7.1.1 Bibliografie:

OZ, Amos. *Až do smrti*. Vyd. 1. Litomyšl: Paseka, 2002, 116 s. ISBN 80-718-5459-X.

OZ, Amos. *Černá skříňka*. Vyd. 2., v nakl. Paseka 1. Praha: Paseka, 2010, 276 s. ISBN 978-807-4320-422

OZ, Amos. *Fima*. 1. vyd. Překlad Jiřina Šedinová. Praha: Mladá fronta, 1998, 293 s. ISBN 80-204-0714-6.

OZ, Amos. *Mír, láska a kompromis: výběr z esejů a publicistiky*. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 1996, 161 s. Souvislosti (Mladá fronta). ISBN 80-204-0585-2.

OZ, Amos. *Můj Michael*. Vyd. 1. Překlad Jiřina Šedinová. Praha: Paseka, 2004, 223 s. ISBN 80-718-5688-6.

OZ, Amos. *Panter ve sklepě*. 1. vyd. Překlad Lenka Bukovská, Mariana Fisher. Praha: Mladá fronta, 1999, 133 s. ISBN 80-204-0763-4

OZ, Amos. *Příběh o lásce a tmě*. Vyd. 1. Překlad Michael Žantovský. Praha: Paseka, 2009, 469 s. ISBN 978-807-1859-987.

OZ, Amos. *Scény z venkovského života*. Vyd. 1. Překlad Jiřina Šedinová. Praha: Paseka, 2013, 123 s. ISBN 978-807-4322-846.

7.1.2 Elektronické zdroje:

Amos Oz, *The Art of Fiction* No. 148. In: GUPPY, Shusha. *Amos Oz, The Art of Fiction No. 148* [online]. 1996 [cit. 2014-03-19]. Dostupné z:

<http://www.theparisreview.org/interviews/1366/the-art-of-fiction-no-148-amos-oz>

A life in writing: Amos Oz. In: *Theguardian.com* [online]. 2009 [cit. 2014-04-16].

Dostupné z: <http://www.theguardian.com/culture/2009/feb/14/amos-oz-interview>

Amos Oz on Palestinian Refugees. In: *Prospectforpeace.com* [online]. 2007 [cit. 2014-04-16]. Dostupné

z: http://www.prospectsforpeace.com/2007/05/amos_oz_on_palestinian_refugee.html

Amos Oz. *The institute for the translation of hebrew literature* [online]. [cit. 2014-03-24].

Dostupné z: http://www.ithl.org.il/page_13793

Amos Oz. *The institute for the translation of hebrew literature* [online]. [cit. 2014-03-24].

Dostupné z: http://www.ithl.org.il/page_13793

Amos Oz. *University at Albany: State University of New York* [online]. 1998 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: <http://www.albany.edu/writers-inst/webpages4/archives/oz.html>

Amos Oz: Biography. *Amos-oz.com* [online]. [cit. 2014-03-18]. Dostupné z:

<http://www.amos-oz.com/>

Amos Oz: Biography. *Ben-Gurion Univrsity of the Negev* [online]. [cit. 2014-03-24].

Dostupné z: http://in.bgu.ac.il/en/heksherim/Archives/Pages/Amos-Oz_cv.aspx

Amos Oz: Biography. *The University of Melbourne* [online]. [cit. 2014-03-24]. Dostupné

z: <http://www.unimelb.edu.au/unisec/calendar/honcausa/citation/oz.pdf>

Amos Oz: Biography. *Wesleyan University* [online]. [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: http://wesconnect.wesleyan.edu/s/1318/images/editor_documents/amos_oz_biography.pdf

Amos Oz: Je lehčí milovat lidstvo než vlastního souseda. In: *Amos Oz: Je lehčí milovat lidstvo než vlastního souseda* [online]. 2009 [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: http://www.pwf.cz/archivy/texty/rozhovory/amos-oz-je-lehci-milovat-lidstvo-nez-vlastniho-souseda_2666.html

Amos Oz: Žijeme ve stínu smrti. In: *Pwf.cz* [online]. 2009 [cit. 2014-04-16]. Dostupné z: http://www.pwf.cz/archivy/texty/rozhovory/amos-oz-zijeme-ve-stinu-smrti_2651.html

CANDRA, Robert. Kafka je jako rána sekerou do prsou.. *Rozhlas.cz* [online]. 2009 [cit. 2014-04-21]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/radiowave/kultura/zprava/amos-oz-kafka-je-jako-rana-sekerou-do-prsou--1272088>

ESTRIN, Daniel. Amos Oz, 74 Years Old and a National Treasure, Still Dreams of Life on the Kibbutz. *Tablet Magazine: A New Read of Jewish Life* [online]. 2013 [cit. 2014-03-25]. <http://www.tabletmag.com/podcasts/145655/amos-oz-interview/2>

Hostaš, J. *Na plovárně s Amosem Ozem.* [on-line], [citováno dne 18. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1093836883-na-plovarne/209522160100025-na-plovarne-s-amosem-ozem>

LAUDER, Silvie. Čtou mě i arabové. *Respekt.ihned.cz* [online]. 2009 [cit. 2014-04-22]. Dostupné z: [http://respekt.ihned.cz/index.php?p=R00000_d&&article\[id\]=38758220](http://respekt.ihned.cz/index.php?p=R00000_d&&article[id]=38758220)

OZ, Amos. Amos Oz: The Gruntwork od Peace (Israeli). In: *Voiceseducation.org* [online]. 2003 [cit. 2014-04-16]. Dostupné z: <http://voiceseducation.org/content/amos-oz-gruntwork-peace-israeli>

OZ, Amos. An end to Israeli occupation will mean a just war. In: *Theguardian.com* [online]. 2002 [cit. 2014-04-16]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2002/apr/07/israel3>

REMnick, Daniel. Amos Oz. *Geni.com* [online]. 2004 [cit. 2014-04-02]. Dostupné z: <http://www.geni.com/people/Amos-%D7%A2%D7%9E%D7%95%D7%A1-Oz-%D7%A2%D7%95%D7%96/6000000003006216602>

Společnost Franze Kafky oceňuje Amose Oze: rozhovor s Amosem Ozem a Markétou Mališovou. *Česká televize: čt24*[online]. 2013 [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/kultura/247326-spolecnost-franze-kafky-ocenuje-amose-oze/>

ŠIMŮNKOVÁ, Tereza. Zvu své drahé mrtvé na koláč, říká izraelský spisovatel Amos Oz. In: *Zvu své drahé mrtvé na koláč, říká izraelský spisovatel Amos Oz* [online]. 2009 [cit. 2014-03-19]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/kultura/salon/185906-zvu-sve-drahe-mrtve-na-kolac-rika-izraelsky-spisovatel-amos-oz.html>

7.2 Sekundární zdroje:

7.2.1 Bibliografie:

ČEJKA, Marek. *Dějiny moderního Izraele*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 351 s. ISBN 978-802-4729-107.

LEWIS, Bernard. *Dějiny blízkého východu*. Praha: Lidové noviny, 1997, 383 s. Dějiny států. ISBN 80-710-6191-3.

NEWMAN, Ja'akov a Gavri'el SIVAN. *Judaismus od A do Z: slovník pojmů a termínů*. Vyd. 1. Praha: Sefer, 1992, 285 s. Judaika, sv. 1. ISBN 80-900-8953-4.

POPKIN, Richard Henry a Avrum STROLL. *Filozofie pro každého*. Vyd. 2. Praha: Ivo Železný, 2005, 407 s. ISBN 80-237-3942-5.

ČEJKA, Marek. *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. 2., aktualiz. vyd. Společnost pro odbornou literaturu - Barrister, 2007, 321 s. ISBN 978-80-87029-16-9

KLAUSNER, Joseph. *Jesus of Nazareth.: His life, Times and teaching*. New York: Bloch Publishing Company, 1997. ISBN 978-0819705655.

7.2.2 Elektronické zdroje:

Berl Katznelson. *Jewish virtual library* [online]. 2008 [cit. 2014-04-01]. Dostupné z: <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/biography/katznelson.html>

Davar. *Historical Jewish Press* [online]. [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: <http://www.jpress.org.il/publications/davar-en.asp>

Fania Oz-Salzberger [online]. [cit. 2014-03-23]. Dostupné z: <http://il.linkedin.com/pub/fania-oz-salzberger/27/969/633>

Fedayeen. In: *Jewishvirtuallibrary.org* [online]. 1999 [cit. 2014-04-22]. Dostupné z: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Terrorism/Fedayeen.html>

Geneva Initiative: About Us [online]. [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: <http://www.geneva-accord.org/mainmenu/mission-statement>

<http://archiv.eretz.cz/wp-content/themes/twentyten/images/historie/rozdeleni2.jpg>

<http://www.morfix.co.il/en/%D7%9C%D7%94%D7%AA%D7%A7%D7%A8%D7%A0%D7%A3>

Chulda. *Netzah.org* [online]. [cit. 2014-04-01]. Dostupné z: <http://israelkibbutzim.netzah.org/hulda.php>

Intifada. [Http://dictionary.reference.com/](http://dictionary.reference.com/) [online]. 2014 [cit. 2014-04-22]. Dostupné z: <http://dictionary.reference.com/browse/intifada>

Jerusalem: Architecture in the British Mandate Period. *Jewish virtual library* [online]. [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Archaeology/jermandate.html>

LEWIS, Ari. Kerem Avraham. *Kerem Avraham* [online]. 2008 [cit. 2014-03-21]. Dostupné z: http://www.jewishmag.com/120mag/kerem_avraham/kerem_avraham.htm

Peace now: who we are [online]. [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: <http://peacenow.org.il/eng/content/who-we-are>

Sde Nehemia. *Find kibbutz volunteers* [online]. [cit. 2014-04-01]. Dostupné z: <http://find.kibbutzvolunteers.org.il/wall.php?kibbutz=192>

Serving in the IDF. *Nefesh B'Nefesh* [online]. 2002-2014 [cit. 2014-04-02]. Dostupné z: <http://www.nbn.org.il/aliyahpedia/army.html>

Tarbut. *Jewish virtual library* [online]. 2008 [cit. 2014-04-01]. Dostupné z: https://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/judaica/ejud_0002_0019_0_19594.html

The Academy of the Hebrew Language: About the Academy. *The Academy of the Hebrew Language* [online]. [cit. 2014-04-02]. Dostupné z: <http://hebrew-academy.huji.ac.il/English/AboutTheAcademy/Pages/default.aspx>

The Hebrew University of Jerusalem: About. *The Hebrew University of Jerusalem* [online]. [cit. 2014-03-21]. Dostupné z: <http://new.huji.ac.il/en/>

The Jerusalem Syndrome. *Jewishvirtuallibrary.org* [online]. 1996 [cit. 2014-04-22]. Dostupné z: <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/History/jersynd.html>

The National Library of Israel: Past, Present, Future. *The National Library of Israel* [online]. [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: <http://web.nli.org.il/sites/NLI/English/library/aboutus/Pages/default.aspx>

The Palestinian Refugees: History and Overview. *Jewishvirtuallibrary.org* [online]. 2013 [cit. 2014-04-22]. Dostupné z: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/History/refugees.html>

Vilnius University: History [online]. [cit. 2014-03-24]. Dostupné z:
<http://www.vu.lt/en/about-us/history>

What happened on 11 September 2001?. *Bbc.co.uk* [online]. [cit. 2014-04-22]. Dostupné z:
<http://www.bbc.co.uk/newsround/14854813>

Yehuda Amichai. *The Jewish Agency for Israel web site* [online]. Jerusalem: Jewish Agency for Israel [cit. 2014-04-22]. Dostupné z:
[http://www.jafi.org/JewishAgency/English/jewish%20education/Compelling%20Content/Eye%20on%20Israel/Gallery%20of%20People%20\(Biographies\)/Amichai%20Yehuda](http://www.jafi.org/JewishAgency/English/jewish%20education/Compelling%20Content/Eye%20on%20Israel/Gallery%20of%20People%20(Biographies)/Amichai%20Yehuda)

ערך ערד: מידע. [online]. [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: <http://www.arad.muni.il/2.html>

8 Summary

The bachelor's thesis is focused on the life, work and analyze the opinions of Amos Oz.

The first chapter deals with the personality of Amos Oz, his family and key moments in his life. The next chapter describes the individual peculiarities of the artist's work and the processes accompanying the formation of his works. We can also find there a brief description of the books that have been translated into Czech.

The second half deals with analysis of the author's views on the Israeli-Palestinian conflict. We can find Oz's view of its origin, essence and possible solutions. One chapter also includes a summary of the author's ideas on fanaticism. It mentions its origins, manifestations and possibilities of the weakening. The work did not omit Amos peaceful activities, such as the establishment of the peace movement, „Shalom achšav“ (Peace Now).